

**UCHWAŁA NR IX/48/2011
RADY MIEJSKIEJ W MAŁOMICACH**

z dnia 17 czerwca 2011 r.

w sprawie" Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice na lata 2011 - 2032"

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm). w związku z art. 14 ust. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. odpadach (t.j. Dz. U. z 2010 r. nr 185, poz. 1243 z późn. zm.), „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” (podjętego uchwałą Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r.) Rada Miejska w Małomicach uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Małomice na lata 2011 - 2032” w brzmieniu określonym w załączniku nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Przyjmuje się „Regulamin przyznawania i rozliczania dofinansowania z budżetu Gminy Małomice na usuwanie odpadów zawierających azbest, powstałych przy wymianie lub likwidacji pokryć dachowych lub elewacji budynków” o brzmieniu: Regulamin przyznawania i rozliczania dofinansowania z budżetu Gminy Małomice na usuwanie odpadów zawierających azbest, powstałych przy wymianie lub likwidacji pokryć dachowych lub elewacji budynków" o brzmieniu: Regulamin Przyzawania i rozliczania dofinansowania z budżetu Gminy Małomice na usuwanie odpadów zawierających azbest, powstałych przy wymianie lub likwidacji pokryć dachowych lub elewacji budynków.

§ 1. Na podstawie z art. 403 ust. 2-6 ustawy Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz.U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn. zm.) oraz zgodnie z wymogami ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 157 poz. 1240 z późn.zm.)

§ 2. Dofinansowaniem z budżetu Gminy objęte są zadania polegające na demontażu, wykonanych z materiałów zawierających azbest pokryć dachowych i elewacji budynków, z wyłączeniem budynków, w których prowadzona jest działalność gospodarcza, dla obiektów budowlanych zlokalizowanych na terenie Gminy Małomice.

§ 3. Dofinansowaniu podlegają koszty inwestycji związane z utylizacją odpadów azbestowych powstałych przy wymianie lub likwidacji pokrycia dachowego lub elewacji i obejmują:

- 1)rozbiórkę pokrycia dachowego lub elewacji z płyt zawierających azbest;
- 2)odpowiednie zabezpieczenie odpadów azbestowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;
- 3)załadunek, transport i składowanie odpadów zawierających azbest;
- 4)oczyszczanie terenu z pyłu azbestowego.

§ 4. Wnioski o dofinansowanie rozpatrywane są w ramach środków przewidzianych na ten cel w budżecie Gminy.

§ 5. O dofinansowanie może ubiegać się osoba, będąca właścicielem nieruchomości na terenie Gminy Małomice.

§ 6. W przypadku kiedy tytuł prawny do nieruchomości posiada kilka osób, do wniosku winna być dołączona zgoda wszystkich współwłaścicieli.

§ 7. Jeżeli wnioskodawca posiada do nieruchomości inny tytuł niż własność, należy do wniosku dołączyć zgodę właściciela nieruchomości.

§ 8. Wnioski należy składać w Urzędzie Miejskim w Małomicach w terminie do 10 kwietnia 2011 roku na realizację inwestycji w roku 2011, a na realizację w latach następnych do 31 grudnia roku poprzedzającego inwestycję na wniosku stanowiącym załącznik do niniejszego regulaminu. Wzór wniosku dostępny jest w Referacie Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Małomicach oraz na stronie internetowej: www.malomice.bip.pbox.pl

§ 9. Wniosek o przyznanie dofinansowania na pokrycie kosztów związanych z demontażem i utylizacją odpadów azbestowych powinien zawierać:

- 1) dokładne dane osobowe i teleadresowe wnioskodawcy;
- 2) opis planowanego przedsięwzięcia, jaka ilość azbestu jest planowana do usunięcia /z jakiej powierzchni ma być usunięty;
- 3) kosztorys planowanych prac w zakresie demontażu i utylizacji elementów pokryć dachowych lub elewacji budynków, zawierających azbest, wykonany na podstawie pisemnej oferty wykonawcy prac objętych wnioskiem;
- 4) planowany termin realizacji prac oraz wnioskowaną kwotę dotacji.

§ 10. Do wniosku o przyznanie dofinansowania na pokrycie kosztów związanych z demontażem i utylizacją odpadów azbestowych należy dołączyć:

- 1) Informację o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, wg wzoru stanowiącego załącznik do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U. Nr 192 poz. 1876);
- 2) Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest wg wzoru stanowiącego załącznik do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. (Dz.U. z 2004 r. nr 71 poz. 649);
- 3) Akt własności nieruchomości, na której zlokalizowany jest budynek, na którym znajdują się wyroby zawierające azbest;
- 4) Zgodę współwłaścicieli nieruchomości na wykonywanie prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- 5) Pisemną ofertę wykonawcy prac objętych wnioskiem;
- 6) Kopię zgłoszenia robót budowlanych organowi nadzoru budowlanego;
- 7) Oświadczenie wnioskodawcy, iż jest / nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 02.07.2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007r. Nr 155 poz.1095 ze zm.);
- 8) Oświadczenie o zapoznaniu się z „Regulaminem przyznawania i rozliczania dofinansowania”

§ 11. Rozpatrywane będą tylko wnioski kompletne, składane według kolejności wpływu, biorąc pod uwagę datę i godzinę złożenia.

§ 12. Wysokość dofinansowania dla osób fizycznych nie może przekraczać 85% łącznej wartości udokumentowanych kosztów związanych z usuwaniem i utylizacją odpadów azbestowych powstałych przy wymianie lub likwidacji pokrycia dachowego, bądź elewacji.

§ 13. Wnioskodawca zostanie pisemnie powiadomiony o wysokości przyznanej dotacji, bądź o odmowie jej przyznania.

§ 14. 1) Dotacje są przyznawane na podstawie pisemnej umowy zawartej pomiędzy Burmistrzem Małomic, a Wnioskodawcą.

2) Umowa dotacji powinna określać w szczególności:

- a) opis zadania;
- b) planowany koszt, termin rozpoczęcia i zakończenia realizacji zadania, planowany efekt rzeczowy i ekologiczny oraz termin przedłożenia dokumentów potwierdzających jego osiągnięcie;
- c) wysokość dotacji, termin i sposób jej wypłaty;
- d) harmonogram rzeczowo – finansowy;
- e) inne warunki określone w przepisach odrębnych;
- f) sankcje nakładane w przypadku nieprawidłowej realizacji umowy.

3) Umowa dotacji może być wypowiedziana w razie stwierdzenia, że:

- a) Wnioskodawca nie przystąpił w terminie lub odstąpił od realizacji zadania, na które została udzielona;
- b) Wnioskodawca nie spełnia innych warunków ustalonych w umowie;
- c) dotacja lub jej część została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem określonym w umowie;
- d) nie został osiągnięty efekt rzeczowy zadania lub planowany efekt ekologiczny.

§ 15. 1) Wypłata kwoty przyznanego dofinansowania nastąpi po wykonaniu zadania i sporządzeniu protokołu odbioru wykonanych prac przez osoby upoważnione przez Burmistrza Małomic na konto bankowe wskazane przez wnioskodawcę, lub w kasie Urzędu.

2) Podstawą wypłaty będzie:

- a) kserokopia faktur/y VAT lub rachunków wystawionych za przeprowadzony demontaż i utylizację odpadów zawierających azbest (oryginał do wglądu), wystawione po dacie podpisania umowy o dotację;
- b) kopia oświadczenia przedsiębiorcy usuwającego wyroby azbestowe o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych (oryginał do wglądu),
- c) kopia karty przekazania odpadu uprawnionemu odbiorcy, zgodna ze wzorem zawartym w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dn. 14 lutego 2006r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz.U. Nr 30 poz.213).

§ 16. Dotacja nie przysługuje na przedsięwzięcia już zrealizowane.

§ 17. Wnioskodawcy można odmówić przyznania dotacji, w przypadku jego zaległości w opłatach względem Gminy, bądź w innych uzasadnionych przypadkach.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrz Małomic.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego .

**PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY MAŁOMICE
W LATACH 2011 - 2032**

**CZĘŚĆ I.
Spis treści**

I. CZĘŚĆ PODSTAWOWA:

1.1. Wstęp.....	str.3
1.2. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest i opis ich szkodliwego działania.....	str.8
1.3. Postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest.....	str. 12
1.4. Odpady zawierające azbest.....	str.15
1.5. Przepisy prawne regulujące zasady postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest i obowiązki z nich wynikające.....	str.16
1.6. Charakterystyka Gminy Małomice.....	str.28

II. CZĘŚĆ PROGRAMOWO- TECHNICZNA:

2.1. Określenie i analiza stanu wyrobów zawierających azbest.....	str.32
2.2. Metodyka badań azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Małomice.....	str.33
2.3. Opracowanie wyników badań inwentaryzacyjnych prowadzonych na terenie Gminy Małomice.....	str.34
2.4. Program usuwania azbestu z terenu Gminy Małomice.....	str.72

III. CZĘŚĆ FINANSOWO- EKONOMICZNA:

3.1.Koszty związane z demontażem, transportem i unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest	str.84
3.2.Harmonogram czasowo- finansowy wdrażania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest...”	str.84
3.3.Wskazanie możliwości finansowania działań służących likwidacji zagrożenia ze strony wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Małomice.....	str.86
3.4.Organizacja zarządzania „Programem usuwania...” i monitoring.....	str.88

IV. PODSUMOWANIE I WNIOSKI.....str. 89

CZĘŚĆ PODSTAWOWA:

1.1. Wstęp

Na terenie Polski znajduje się około 15,5 mln ton wyrobów zawierających azbest. Są to głównie wyroby przemysłowe stosowane w budownictwie, zwłaszcza płyty dachowe i elewacyjne, jak również rury. Azbest należy do surowców charakteryzujących się niekorzystnym działaniem zarówno na zdrowie ludzi, jak i na środowisko naturalne. W związku z tym od 1997 roku zakazano stosowania wyrobów azbestowych. Zakaz ten wprowadzono ustawą z dnia 28 września 1997 roku o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 roku, nr 3, poz. 20). Cytowany akt prawny zabrania wprowadzania na polski obszar celny wyrobów zawierających azbest, produkcji takich wyrobów, jak również obrotu handlowego azbestem i wyrobami zawierającymi ten minerał. W 1998 roku zakończono w Polsce produkcję wyrobów zawierających azbest. Dodatkowo „Prawo ochrony środowiska” zakwalifikowało azbest do substancji, które stwarzają szczególne zagrożenie dla środowiska (art. 160, ust. 2 ustawy). W kolejnych latach wprowadzono jeszcze kilkanaście innych aktów prawnych regulujących kwestię postępowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. Wszystkie te akty nakładają na właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów, gdzie znajduje się ten minerał lub wyroby go zawierające, obowiązek ich inwentaryzowania. W stosunku do wytwórców oraz posiadaczy odpadów zawierających azbest nałożono odpowiednie obowiązki, polegające na przestrzeganiu specjalnych procedur podczas usuwania, transportu oraz składowania tych wyrobów. Uzupełnieniem ustaw oraz rozporządzeń był „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” (nazywany dalej „Krajowym Programem”). Został on przyjęty przez Radę Ministrów RP 14 maja 2002 roku. Krajowy Program powstał w oparciu o: przyjętą przez Sejm RP Rezolucję z dnia 19 czerwca 1997 roku w sprawie programu wycofania azbestu z gospodarki (M.P. nr 38, poz. 373), realizację ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest z 1997 roku późniejszymi zmianami oraz odpowiednich przepisów wykonawczych do tej ustawy. Program ten, który stanowi element KPGO, ustanawiał zadania samorządu lokalnego.

Do tych zadań należało:

- wypełnianie przez właścicieli obiektów budowlanych „... arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest...”, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku (Dz. U. nr 71, poz. 649) i złożenia ich do właściwego urzędu. Należy zwrócić szczególną uwagę na prawidłowy opis w arkuszach obiektów publicznych, jak: drogi, place, szkoły, przedszkola, żłobki, szpitale, domy kultury i tym podobne obiekty, które będą w przyszłości mogły korzystać finansowo ze wsparcia z zewnątrz, i których oczyszczenie z azbestu powinno następować w pierwszej kolejności.
- sporządzenie zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest, w układzie grup pilności, jak w arkuszach ocen,
- przekazanie zabranych informacji wraz z arkuszami ocen do urzędu nadzoru budowlanego w powiecie.

Kontynuacją „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” (nazywany dalej „Krajowym Programem”) przyjętego przez Radę Ministrów 14 maja 2002 roku, jest Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, który aktualizuje cele oraz działania ustalone w Krajowym Programie tj.:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Określa jednak nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Realizuje wnioski zawarte w „Raporcie z realizacji w latach 2003-2007 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” poprzez wprowadzenie priorytetowych zadań legislacyjnych, uruchomienie wsparcia finansowego dla działań prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz usprawnienie systemu monitoringu realizacji Programu. Wsparcie finansowe ze środków budżetowych pozostających w gestii Ministra Gospodarki ukierunkowane głównie na wzmocnienie procesu inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest przez dofinansowanie opracowywania gminnych, powiatowych i wojewódzkich Programów usuwania wyrobów zawierających azbest, jest również przeznaczane na prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych, w tym szkoleń dla administracji publicznej oraz szkoleń lokalnych, dzięki którym zostanie wzmocniony proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm.

Program grupuje zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym, w pięciu blokach tematycznych:

- 1) zadania legislacyjne;
- 2) działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii unieczystwiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji kongresów i udział w nich;
- 3) zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do unieczystwiania włókien azbestowych;
- 4) monitoring realizacji Programu przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej;
- 5) działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia. Szacuje się, że na terenie kraju nadal użytkowane jest ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest (w latach 2003-2008 usunięto ok. 1 mln ton). Całkowity koszt realizacji Programu w latach 2009-2032 szacowany jest na kwotę ok. 40,4 mld zł, na którą składają się środki własne właścicieli nieruchomości, środki inwestorów oraz środki z budżetu państwa.

Koszt realizacji Programu oszacowano na podstawie następujących założeń:

- pozostało do usunięcia 14,5 mln ton wyrobów azbestowych, łączny koszt ich demontażu i transportu oraz unieszkodliwienia wytworzonych odpadów zawierających azbest szacuje się na kwotę ok. 40 mld zł,
- koszt budowy 56 składowisk odpadów lub kwater przystosowanych do składowania odpadów zawierających azbest oszacowano na kwotę ok. 260 mln zł,
- pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki środki finansowe z budżetu państwa, przeznaczone na wspieranie: opracowania Programów usuwania wyrobów zawierających azbest, działań edukacyjno-informacyjnych oraz monitoringu Programu określa kwota 53,2 mln zł (0,13%),
- środki finansowe jednostek samorządu terytorialnego przewidywane na opracowywanie i aktualizację Programów usuwania wyrobów zawierających azbest oraz działania edukacyjno-informacyjne szacuje się na kwotę ok. 40 mln zł (0,10%).

Realizacja Programu została przewidziana na lata 2009 – 2032, co zdecydowanie wykracza poza ramy Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015. Tak długi okres został przyjęty głównie z uwagi na znaczną, co najmniej trzydziestoletnią, trwałość płyt azbestowo-cementowych i innych wyrobów stosowanych w budownictwie.

Program przewiduje intensyfikację wszystkich działań do roku 2012 tak, aby w latach 2012-2013 dokonać rzetelnej oceny realizacji celów Programu i opracować jego aktualizację do roku 2015. W latach 2012-2015 zostanie dokonane całościowe podsumowanie dotychczas przeprowadzonych działań oraz osiągniętych celów, także poprzez wskaźniki oceny realizacji Programu. W latach 2003-2008 funkcjonowania Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski prowadzono liczne działania, których celem było wzmocnienie procesu oczyszczania kraju z azbestu. Jednak tempo usuwania wyrobów zawierających azbest było niższe od zakładanego.

Aby zwiększyć tempo usuwania wyrobów zawierających azbest prowadzone były działania legislacyjne, organizacyjne i informacyjno-edukacyjne, które mają na celu wspieranie procesu oczyszczania kraju z azbestu oraz preferencyjnych kredytów przez Bank Ochrony Środowiska. Najistotniejsze niedociągnięcia w dotychczasowej realizacji zadań to:

- 1) zbyt mała ilość gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest;
- 2) niedostateczna ilość planów sytuacyjnych rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest oraz pełnych rejestrów obiektów budowlanych zawierających azbest i miejsc narażenia na działanie azbestu na terenie województw;
- 3) niedostateczny stopień inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest oraz niedostateczna ilość przeprowadzonych pierwszych kontroli stanu obiektów i urządzeń budowlanych przez większość osób fizycznych i prawnych, będących właścicielami, zarządcami lub użytkownikami miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest; niedostateczna ilość dokonanych ocen z pierwszej kontroli powodowała zaniechanie dalszych kontroli okresowych oraz sporządzenia ocen stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest;

- 4) niepełne informacje o ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest;
- 5) nieprzestrzeganie przepisów zawartych w aktach prawnych dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest;
- 6) niedostateczny przepływ informacji i sprawozdawczości;
- 7) niewystarczająca współpraca administracji rządowej i samorządowej, co niesprzyało efektywnej realizacji zadań wynikających z Programu;
- 8) brak systemowego wsparcia finansowego dla podmiotów zobowiązanych do podejmowania działań na rzecz bezpiecznego usuwania azbestu, w szczególności dla osób fizycznych, co stanowi istotne zagrożenie dla usunięcia azbestu do 2032 roku.

Ze względu na obowiązek wynikający z Programu, jak również rosnącą świadomość społeczną o zagrożeniu dla zdrowia ludzi i środowiska naturalnego, jakie niosą ze sobą wyroby azbestowe, Gmina Małomice przystąpiła do sporządzenia opracowania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice w latach 2011- 2032”. Niniejszy „Program usuwania...” stanowi uściślenie zapisów zawartych w podejmowanych uchwałach Rady Gminy dotyczących Planu Gospodarki Odpadami i Programu Ochrony Środowiska. Dokument ten pomimo lokalnego charakteru jest spójny z założeniami Krajowego Programu.

Podstawą do opracowania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice w latach 2011- 2032” jest przede wszystkim określenie lokalizacji wyrobów zawierających azbest. Niezwykle ważna w tym kontekście jest także świadomość mieszkańców Gminy Małomice o skutkach dla zdrowia i środowiska powodowanych przez azbest.

Priorytetowym celem „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice w latach 2011- 2032” jest bezpieczne dla zdrowia usunięcie wyrobów zawierających azbest zgodnie z możliwościami przewidzianymi w ustawie o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw z dnia 22 stycznia 2010 roku (Dz. U. Nr 28, poz.145) w sposób eliminujący ich negatywne oddziaływanie.

Do zadań Programu zaliczono określenie warunków sukcesywnego oraz bezpiecznego dla zdrowia ludzi i dla środowiska naturalnego usuwania wyrobów zawierających azbest.

Niniejszy „Program usuwania...” zakłada:

- utworzenie bazy danych o lokalizacji i ilości istniejących wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Małomice przez dokładną inwentaryzację obiektów,
- edukację mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu i obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania i unieszkodliwiania,
- mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej,
- pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym, innym właścicielom zasobów mieszkaniowych oraz przedsiębiorcom na wymianę pokryć dachowych i elewacji z azbestu,
- usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów będących własnością osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, bieżący monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie o stanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom,
- okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu.

„Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice na lata 2011- 2032” składa się z trzech podstawowych części:

- część podstawowa,
- część programowo- techniczna,
- część finansowo- ekonomiczna.

Część pierwsza Programu- podstawowa zawiera niezbędne, podstawowe informacje, wynikające z realizacji Krajowego Programu, przepisy prawne dotyczące postępowania z odpadami azbestowymi oraz obowiązki z nich wynikające, jak również cel i zadania programu. Dodatkowo część podstawowa zawiera ogólne informacje na temat szkodliwości azbestu i postępowania z wyrobami azbestowymi oraz charakterystykę takich wyrobów.

W części drugiej- programowo- technicznej przedstawiono metody badań inwentaryzacyjnych, jak również wyniki badań dotyczące ilości wyrobów zawierających azbest, ich lokalizację oraz analizę występowania azbestu. Zawarto w niej także szczegółową prognozę oddziaływania na środowisko.

W ostatniej części – części finansowo- ekonomicznej przedstawiono zarówno koszty transportu, unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, jak również koszty wdrażania niniejszego Programu. Uwzględniono również w tej części możliwości finansowania i pozyskiwania środków pozabudżetowych ze wskazaniem konkretnych funduszy oraz zawarto informacje o sposobie zarządzania Programem. Na końcu niniejszego opracowania zamieszczone zostało podsumowanie oraz wnioski końcowe.

1.2. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest i opis ich szkodliwego działania.

Azbest należy do nieorganicznych minerałów o budowie włóknistej, będących pod względem chemicznym uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu, występującymi naturalnie w przyrodzie. Włókna azbestu należą do najcieńszych naturalnych włókien występujących w przyrodzie- są wiązkami zbudowanymi z dużej liczby włókienek elementarnych, dochodzącej nawet do kilkudziesięciu tysięcy. W tych wiązkach pojedyncze kryształy, włókna azbestu są w różnym stopniu ze sobą zespolone i splątane. Substancją spajającą kryształy azbestu jest najczęściej węgiel wapnia.

Azbest należy do surowców o unikalnych właściwościach fizycznych i chemicznych, do których zaliczono:

- odporność na wysokie temperatury (ogniotrwałość),
- odporność na działanie chemikaliów, kwasów, zasad, wody morskiej,
- właściwości termoizolacyjne,
- właściwości dźwiękochłonne,
- wytrzymałość na rozciąganie, ściskanie i ścieranie,
- sprężystość,
- wytrzymałość mechaniczną,
- elastyczność (możliwość przedzenia, tkania).

Biorąc pod uwagę mineralogię wyróżniono dwie grupy azbestów:

- serpentyny:

- * chryzotyle- uwodnione krzemiany magnezu z niewielką domieszką żelaza i glinu oraz, w zależności od pochodzenia, domieszki dwutlenku tytanu, dwutlenku niklu, dwutlenku manganu, trójtlenku chromu trójwartościowego;

- amfibole:

- * krokidolit- uwodniony krzemian magnezowo- żelazowy,
- * amozyt- krzemian żelazowo- magnezowy,
- * antofyllit- krzemian magnezowy zawierający żelazo,
- * termolit,
- * aktynolit. Obydwie grupy azbestów: serpentyny i amfibole różnią się między sobą budową długością włókien oraz właściwościami chorobotwórczymi. Azbest stał się materiałem bardzo rozpowszechnionym w naszym otoczeniu oraz stosowanym w produkcji różnorodnych materiałów izolacyjno- uszczelniających. Zastosowanie azbestu. W minionym, ostatnim stuleciu azbest wykorzystywany był na szeroką skalę w różnych dziedzinach gospodarki:

- w budownictwie (82 %),
- w transporcie (5 %),
- w przemyśle chemicznym (12 %),
- w innych dziedzinach gospodarki (1%).

W budownictwie azbest był stosowany w formie wyrobów budowlanych powszechnego wykorzystania. Należy tutaj wymienić: eternit, czyli płyty faliste azbestowo- cementowe do pokryć dachowych, płyty prasowane- płaskie, płyty KARO dachowe pokrycia i elewacje, rury azbestowo- cementowe wysokociśnieniowe i kanalizacyjne, stosowane także jako przewody wentylacyjne i dymowo-spalinowe, kształtki azbestowo- cementowe oraz elementy wielko-organiczne stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym.

W budownictwie azbest wykorzystywano tam, gdzie potrzebna była podwyższona odporność ogniowa i zabezpieczenie przeciwpożarowe elementów narażonych lub potencjalnie narażonych na wysoką temperaturę.

Używano go w: klapach przeciwpożarowych, ciągach telekomunikacyjnych, tablicach rozdzielczych elektrycznych, węzłach ciepłowniczych, obudowach klatek schodowych, przejściach kabli elektrycznych, przewodów ciepłowniczych i wentylacyjnych między stropami, zabezpieczeniach elementów stropowych i ściennych, strychów, piwnic, dróg ewakuacyjnych i konstrukcji stalowych. Azbest wykorzystano również w tkaninach wygłuszających hałas.

W elektrociepłowniach i elektrowniach, w obmurzach kotłowni azbest stosowano jako izolację termiczną w formie sznurów i tektur na uszczelnieniach dylatacji podgrzewaczy powietrza, a także w uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła, w izolacjach tras ciepłowniczych, jako płaszcze azbestowo- cementowe lub azbestowo- glinowe. Wyroby zawierające azbest były również wykorzystywane w kominach o dużej wysokości, w chłodniach kominowych i wentylowanych, w rurach odprowadzających parę oraz w zraszalnikach w formie izolacji cieplnej ze sznura azbestowego.

Azbest znalazł zastosowanie w transporcie do termoizolacji i izolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w elektrowozach, tramwajach, wagonach, metrze i w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach pod głowicami, sprzęgłach i hamulcach. Azbest stosowano również w kolejnictwie, przemyśle lotniczym i stoczniowym, np. na statkach, szczególnie w miejscach narażonych na ogień i wymagających zwiększonej odporności na wysoką temperaturę. Szerokie zastosowanie azbestu było wynikiem specyficznych właściwości minerałów azbestowych.

Największe zastosowanie w Polsce miały płyty azbestowo- ceramiczne, szczególnie jeśli chodzi o płyty faliste i płaskie, stosowane jako pokrycia dachowe. Do głównych odbiorców tych płyt należeli:

- budownictwo wiejskie,
- miejskie budownictwo mieszkaniowe,
- budownictwo przemysłowe,
- energetyka.

Wszystkie wyroby zawierające azbest można podzielić na dwie klasy. Podział ten uwzględnia zawartość azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu. I tak podział wygląda następująco:

- I Klasa- wyroby azbestowe „miękkie”

- zawierają powyżej 20 % azbestu i małą ilość lepiszcza. Charakteryzują się gęstością objętościową- mniejszą niż 100 kg na metr sześcienny. Odznaczają się one dużą łamliwością oraz kruchością.
- II Klasa- wyroby azbestowe „twarde”- to grupa wyrobów azbestowych najbardziej rozpowszechnionych w budownictwie. Charakteryzują się one gęstością objętościową wynoszącą powyżej 1000 kg/ metr sześcienny. Wyroby „twarde” są sztywne i odznaczają się dużym stopniem zwięzłości. Procentowa zawartość azbestu w nich jest niska i wynosi około 5 % w płytach płaskich lignocementowanych modyfikowanych, 12-13% w płytach azbestowo- cementowych płaskich i falistych i około 20 % w rurach azbestowo- cementowych.

Do wyrobów tych zaliczamy przede wszystkim:

- płyty azbestowo- cementowe faliste,
- płyty azbestowo- cementowe płaskie, prasowane,
- płyty azbestowo- cementowe typu Karo,
- rury azbestowo- cementowe,
- złącza, listwy z azbestocementu,
- płaszcze azbestowo- cementowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie.

Wpływ azbestu na organizm ludzki. Dawniej azbest nie był traktowany jako substancja szkodliwa, pomimo tego, że były znane liczne dowody wskazujące na niekorzystne jego oddziaływanie na organizmy ludzi i zwierząt. Nie figurował nawet w wykazie trucizn i środków szkodliwych Rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 28 grudnia 1963 roku w sprawie wykazu trucizn i środków szkodliwych.

Dopiero w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX stulecia doprowadzono do zajęcia zdecydowanego stanowiska w sprawie azbestu przez służby sanitarne i ochrony środowiska. Rozpoczęto wówczas intensywne poszukiwania materiałów umożliwiających zastąpienie azbestu w różnych wyrobach.

Wyroby azbestowe będące w dobrym stanie technicznym oraz odpowiednio zabezpieczone – nie stanowią istotnego zagrożenia dla zdrowia ludzkiego. Problem pojawia się w natomiast w momencie uszkodzenia wyrobu. Wówczas do powietrza uwalniane są włókna azbestowe, a z powietrza trafiają do ludzkiego organizmu.

Zagrożenie zdrowia człowieka uzależnione jest od rodzaju azbestu, wielkości włókien, ich stężenia w powietrzu oraz czasu narażenia. Badania dowodzą, że najbardziej niebezpieczne są włókna respilabilne, których średnica jest mniejsza od 3 mikrometrów, a długość większa niż 5 mikrometrów. Pęczki włókien azbestowych mogą rozszczepiać się na włókna kilkudziesięciokrotnie cieńsze niż włos ludzki, kruszą się, łamią i w ten sposób przedostają się do atmosfery. Niewidoczne dla oka, unoszące się w powietrzu włókna są wdychane przez ludzi. Należy jeszcze podkreślić, że w momencie przedostania się włókien azbestowych do organizmu człowieka, nie można ich usunąć. Wówczas głęboko penetrują układ oddechowy i powodują w nim trwałe uszkodzenia.

Wyróżnia się trzy rodzaje narażenia na płyty azbestowe:

- ekspozycja zawodowa,
- ekspozycja parazawodowa,
- ekspozycja środowiskowa.

Ekspozycje te różnią się w istotny sposób wielkością stężeń włókien, ich rozmiarami, długością trwania narażenia, a co za tym idzie skutkami dla zdrowia i wielkością ryzyka wystąpienia określonych nowotworów złośliwych. Szczególną cechą ekspozycji zawodowej jest to, iż okres latencji wynosi około 10- 40 lat. Najczęściej, więc choroba występuje wiele lat po zaprzestaniu pracy w warunkach narażenia na pył azbestowy.

Choroby powodowane przez azbest to:

- pylica azbestowa (azbestoza), która jest główną patologią zawodową pracowników zakładów przetwórstwa surowca. Ciężkość tej choroby jest uzależniona od kumulowanej dawki włókien azbestu oraz od czasu, jaki upłynął od pierwszego narażenia. Rozpoznanie azbestozy, szczególnie w jej wczesnych stadiach, stwarza znaczne trudności ze względu na brak swoistości objawów klinicznych choroby.
- rak płuc, który jest najpowszechniejszym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest,
- międzybłoniak opłucnej, który jest nowotworem złośliwym, charakteryzującym się bardzo wysoką śmiertelnością oraz krótką przeżywalnością, wynoszącą około półtora roku od momentu wystąpienia objawów klinicznych. Objawy te występują w postaci: trudności w oddychaniu, bóle w klatce piersiowej, kaszel, wysięk w jamie opłucnej. Obserwacje kliniczne i epidemiologiczne pokazują, że azbest po wchłonięciu do organizmu człowieka może być przyczyną nowotworów krtani, żołądka, jelit, trzustki i jajników. Nie jest to jednak jednoznacznie określone, można jedynie uznać je za prawdopodobne przyczyny.

W ramach ograniczania negatywnych skutków oddziaływania azbestu na zdrowie człowieka należy realizować kilka przedsięwzięć.

I tak:

1. Rozeznanie - czyli dokonanie sprawdzenia, czy w najbliższym otoczeniu znajdują się materiały i wyroby zawierające azbest oraz gdzie i jak duże są powierzchnie. Rozeznanie łączy się z przeprowadzeniem inwentaryzacji tego typu produktów. Inwentaryzacja wyrobów azbestowych dokonywana jest z tzw. spisu z natury zgodnie z wytycznymi wynikającymi z Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. nr 71, poz. 649) oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 roku w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. nr 192, poz. 1876). Inwentaryzacja z uwzględnieniem numerów działek i obrębów, kierowana powinna być zarówno do osób fizycznych, jak i osób prawnych. Wyniki inwentaryzacji powinny być aktualizowane, co roku, w terminie do 31 stycznia i przekazywane do właściwego organu administracji.
2. Kolejnym krokiem, który należałoby wykonać, oczywiście w miejscach, gdzie jest to możliwe, we własnym zakresie- powierzchnie utwardzane odpadami azbestowymi (podwórka, drożki dojazdowe, podjazdy, podłogi w budynkach), zabezpieczyć materiałami trwałymi (wylewki betonowe, asfaltowe, itp.). Jeśli możliwe jest zabezpieczenie wyrobów zawierających azbest na terenie posesji we własnym zakresie, to do czasu rozwiązania problemu należy unikać wykonywania prac powodujących wzmożone pylenie, a więc ścieranie, rozdrabnianie, kruszenie i miażdżenie powierzchni. Jeśli natomiast takie prace musimy wykonać, to w celu zmniejszenia pylenia przed wykonywaniem tych prac należy powierzchnie zwilżyć.
3. Nie należy materiałów zawierających azbest wywozić, czy też porzucać w miejscach do tego nie przeznaczonych. Wywóz tego typu materiałów należy uzgodnić z odpowiednimi władzami.

1.3. Postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest.

Fakt posiadania azbestu wewnątrz, bądź na zewnątrz budynku nie oznacza konieczności jego szybkiego usunięcia lub naprawy. Działania uzależnione są od wyniku oceny stanu technicznego i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów z azbestem. Na początku niezbędna jest inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, a także określenie rodzaju azbestu. Identyfikacji wyrobów azbestowych powinien dokonać właściciel lub zarządca obiektu, a wyniki przeglądu powinny być udokumentowane w „Ocenie stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest- Dz. U. nr 71, poz. 649).

Ocena kończy się zsumowaniem przyjętej punktacji, a o wyniku oceny decydują następujące czynniki:

- sposób zastosowania azbestu,
- rodzaj zastosowanego azbestu,
- struktura powierzchni wyrobu z azbestem,
- stan zewnętrznego wyrobu z azbestem,
- ryzyko uszkodzenia powierzchni wyrobu azbestowego,
- sposób wykorzystania budynku lub pomieszczenia,
- usytuowanie wyrobu.

W sytuacji, gdy ocena będzie pozytywna, czy suma punktów oceny będzie w granicach 25- 55, to:

- oceniany wyrób jest w dobrym stanie technicznym,
- wyrób nie należy do grupy azbestów „miękkich”,
- zainstalowany jest zgodnie z wcześniejszymi przepisami i przyjętym projektem stosowanej technologii,
- jego eksploatacja w normalnych warunkach prawdopodobnie nie powoduje znaczącej emisji włókien azbestu do otoczenia. Nie ma wówczas konieczności prowadzenia działań naprawczych. Działania takie są natomiast wskazane w momencie, gdy z przeprowadzonej oceny wynika, że wyroby azbestowe narażone są na uszkodzenie w trakcie eksploatacji lub są już uszkodzone, oraz wówczas, gdy wyroby należą do azbestów „miękkich”. Suma punktów oceny przekracza wówczas 60 punktów. Do działań naprawczych zaliczono:
  - zabudowę, czyli zamknięcie przestrzeni, w której znajduje się azbest szczelną przegrodą, bez naruszania samego azbestu; zabudowa może być wykonana ze ścianek gipsowych, cegły, blachy, itp.;

- pokrywanie urządzeń lub instalacji (trudno dostępnych lub demontowanych) głęboko penetrującymi środkami wiążącymi azbest;
- usunięcie azbestu w całości lub części (najbardziej zagrażającej).

Działania polegające na zabudowie, czyli stosowanie barier pyłowych ześcianek działowych, które oddzielają materiały azbestowe od otoczenia są rozwiązaniem doraźnym, ponieważ przesuwają jedynie problem w czasie.

Podobnie jest z drugim rozwiązaniem, które polega na malowaniu. Odnosi się ono do wyrobów azbestowo-cementowych, które są w dobrym stanie technicznym. Wyroby te powinny być dodatkowo zdolne do przyjęcia powłoki ochronnej. Wymagane jest, aby powierzchnia wyrobu była czysta.

Najskuteczniejszym oraz całkowicie eliminującym azbest ze środowiskadziałaniem jest jego usunięcie. Czynności takie powinny być prowadzone w odpowiednich warunkach, czyli w warunkach szczelnego oddzielenia strefy pracy, przy zastosowaniu specjalnych środków ochrony indywidualnej oraz technik minimalizujących pylenie. Prace związane z demontażem wyrobów zawierających azbest są pracami niebezpiecznymi i wymagają spełnienia odpowiednich wymogów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Wszystkie prace należy wykonywać z zachowaniem obowiązujących przepisów technicznych, sanitarnych i ochrony środowiska, a w szczególności należy przestrzegać wytycznych zawartych w:

- Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 2 kwietnia 1998 roku w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania, usuwania takich wyrobów. Demontaż wyrobów zawierających azbest powinien być przeprowadzony zgodnie z wcześniej przygotowanym projektem technicznym i harmonogramem prac uwzględniającym pomiary stężenia pyłów azbestu, przed i po wykonaniu robót.

Właściciel lub zarządca, który podjął decyzję o rozpoczęciu prac naprawczych powinien je zgłosić właściwemu organowi administracji samorządowej. Zgłoszenie winno być adresowane do wydziału architektury i budownictwa Starostwa Powiatowego w Żaganiu. Jeśli jednak ten zakres zadań Starosta powierzył miastu, to urząd miejski będzie w tym przypadku organem właściwym do zgłoszenia robót. Zgodnie z art. 30 ustawy „Prawo budowlane” z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz. U. z 2003 r., nr 207, poz. 2016 z późn. zm.), powinno to nastąpić 30 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia robót. Należy podkreślić, że zgodnie z zaleceniem Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, organ administracji architektoniczno-budowlanej może nałożyć w odniesieniu do prac przy naprawie wyrobów zawierających azbest lub mających na celu jego usunięcie z obiektu, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania decyzji o pozwolenie na budowę, stosownie do art. 30, pkt. 3 Ustawy „Prawo Budowlane”.

Problematyka bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została zapisana w postaci sześciu procedur. Są one następujące:

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest:

- Procedura 1- dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.
- Procedura 2- dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest- wytwórców odpadów niebezpiecznych:

- Procedura 3- dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych dousunięcia wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4- dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest- wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest:

Procedura 5- dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest:

- Procedura 6- dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.

1.4. Odpady zawierające azbest.

Zgodnie z obowiązującą klasyfikacją odpadów przedstawioną w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 roku w sprawie katalogu odpadów(Dz. U. nr 112, poz.1206) wyróżniono następujące grupy i podgrupy odpadów azbestowych.

Wykaz odpadów azbestowych.

Kod odpadu Grupa, podgrupa i rodzaj odpadu

06 Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowaniaproduktów chemii nieorganicznej

06.07 Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowaniachlorowców oraz z chemicznych procesów przetwórstwa chloru

06.07.01 Odpady azbestowe z elektrolizy

06.13 Odpady z innych nieorganicznych procesów chemicznych

06.03.04 Odpady z przetwarzania azbestu

10. Odpady z procesów termicznych

10.11 Odpady z hutnictwa szkła

10.11.81 Odpady zawierające azbest

10.13 Odpady z produkcji spoiw mineralnych (w tym cementu, wapna i tynku) oraz wytworzonych z nich wyrobów

10.13.09 Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo- azbestowych

10.13.11 Odpady z produkcji elementów cementowo- azbestowych- inności wymienione w 10.13.09

15 Odpady opakowaniowe: sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nieujęte w innych grupach

15.01 Odpady opakowaniowe (włącznie z selektywnie gromadzonymi komunalnymi odpadami opakowaniowymi)

15.01.11 Opakowania z metali zawierających niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi

16 Odpady nieujęte w innych grupach

16.01 Zużyte lub nie nadające się użytkowania pojazdy (włączając maszyny pozadrogowe), odpady z demontażu, przeglądu i konserwacji pojazdów (z wyłączeniem grup 13 i 14 oraz podgrup 16.06 i 16.08)

16.01.11 Okładziny hamulcowe zawierające azbest

16.02 Odpady urządzeń elektrycznych i elektronicznych

16.02.12 Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest

17 Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)

17.06 Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest

17.06.01 Materiały izolacyjne zawierające azbest

17.06.02 Materiały konstrukcyjne zawierające azbest (np. płyty azbestowo- cementowe, rury azbestowo- cementowe) Wszystkie wymienione odpady, oprócz odpadów o kodzie

10.13.11, zaliczone zostały do odpadów niebezpiecznych. W związku z tym podlegają one odpowiednim rygorom wynikającym z obowiązujących aktów prawnych. Jak już zaznaczono wyjątek stanowią odpady o kodzie 10.13.11. Są to odpady z produkcji elementów cementowo-azbestowych, inne niż wymienione w kodzie 10.13.09. Nie zostały one uznane za niebezpieczne, pomimo tego, że mogą zawierać azbest. Jest to najprawdopodobniej wynikiem tego, że odpady te zawierają nie więcej niż 0,1% azbestu.

1.5. Przepisy prawne regulujące zasady postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest i obowiązki z nich wynikające

.W polskim systemie prawnym obowiązuje wiele ustaw, rozporządzeń i zarządzeń, które są związane z azbestem i pracą w kontakcie z azbestem. Od 28 września 1997 roku obowiązuje ustawa o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest.

Zapoczątkowała ona oczyszczanie kraju z tej niebezpiecznej dla człowieka i środowiska substancji. Ustawa zakazuje również wprowadzania na polski obszar celny wyrobów zawierających azbest, azbestu oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z tą ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 roku. Z dniem 28 marca 1999 roku nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi jedynie azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Przepisy Ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest uregulowały również kwestie związane z opieką zdrowotną nad osobami pracującymi z azbestem oraz nad byłymi pracownikami. Ochrona pracowników wynika z faktu, iż azbest uznany został za substancję rakotwórczą pierwszej kategorii oraz udowodniono chorobotwórcze oddziaływanie azbestu na człowieka. Regulują to przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z 2003 i 2004 roku.

W 2004 roku Polska została członkiem Unii Europejskiej. W związku z tym przyjęte zostały unijne uregulowania prawne. Od 1 stycznia 2006 roku obowiązuje zarówno w UE, jak i w Polsce generalny zakaz stosowania wszystkich rodzajów azbestów.

Z obowiązujących przepisów wynika, że bardzo ważną sprawą jest przedkładanie wojewodzie raz na rok informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów azbestowych. Takie informacje powinni dostarczać wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast. Terminy oraz sposoby przedkładania informacji określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 roku w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

Aby wójt, burmistrz, prezydent mógł sporządzić taką informację, powinien pozyskać odpowiednie dane od właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których jest azbest. Dane takie powinny być również uzyskane od osób fizycznych. Podstawą do pozyskania takich danych jest dokonanie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Inwentaryzacja powinna być wykonana przez właściciela, zarządcę lub użytkownika w terminie 6 miesięcy od wejścia w życie rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 roku w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystania i oczyszczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest.

Rozporządzenie to określa wymagania w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu lub wyrobów zawierających azbest oraz oznaczania miejsc ich występowania.

Precyzuje także wymagania w zakresie wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których wykorzystywano azbest lub wyroby go zawierające, określa wymagania techniczne, jakie należy spełnić przy wykorzystywaniu i przemieszczaniu wyrobów zawierających azbest. Rozporządzenie to dopuszcza wykorzystywanie azbestów lub wyrobów zawierających azbest w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2032 roku.

Azbest należy usunąć z budynków do 2032 roku. Usuwanie tych wyrobów podlega przepisom Ustawy „Prawo Budowlane” ze względu na to, że jest to działalność budowlana. Ustawa ta zgodnie z art. 30, ust.7 wprowadza możliwość nałożenia w drodze decyzji wydanej przez właściwy organ obowiązku uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować:

- zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia,
- pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,
- pogorszenie warunków zdrowotno- sanitarnych,
- wprowadzenie, utrwalanie, bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

Przepis ten powoduje, że przy zgłoszeniu robót polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest składający wniosek powinien się liczyć z możliwością konieczności uzyskania pozwolenia na wykonanie planowanych robót.

Pracodawca, który zatrudnia pracowników przy usuwaniu azbestu ma obowiązek wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy. Podczas zabezpieczania i demontażu wyrobów azbestowych powinny być spełnione określone obowiązki związane z bezpieczeństwem oraz higieną pracy w stosunku do ludzi wykonujących takie prace. Obowiązki pracodawców zatrudniających pracowników przy usuwaniu azbestu zostały określone w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 października 2005 roku w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów. Zgodnie z tym Rozporządzeniem pracodawca powinien stosować środki ochrony pracowników przed szkodliwym działaniem pyłu zawierającego azbest, a także kontrolować stopień narażenia pracowników na działanie pyłu azbestowego w sposób określony w przepisach dotyczących badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy. Dodatkowo zarówno pracownicy, którzy są zatrudnieni przy pracach związanych z azbestem, pracodawcy oraz osoby kierujące pracami muszą być przeszkoleni w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Rozporządzenie to reguluje również zasady prowadzenia prac w warunkach narażenia na pył azbestowy.

Kolejny akt prawny, tj. zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 roku określa najwyższe dopuszczalne stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy. Według zarządzenia najwyższe dopuszczalne stężenie w środowisku pracy pyłów zawierających azbest to:

a/ pyły zawierające azbest chryzotylowy, pyły zawierające azbest chryzotylowy i inne materiały włókniste oraz pyły zawierające inne minerały włókniste z wyjątkiem krokidolitu:

- pył całkowity – 1,0 mg/m. sześć.,
- włókna respirabilne- 0,2 mg/ m. sześć.

b/ pyły zawierające krokidolit:

- pył całkowity- 0,5 mg/m. sześć.,
- włókna respirabilne- 0,2 mg/m. sześć.

Zdemontowane wyroby azbestowe traktowane są jako odpady niebezpieczne. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 roku w sprawie katalogu odpadów zawiera katalog rodzajów odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych poniżej grupach i podgrupach z odpowiednim przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

- 06.07.01- odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06.13.04- odpady z przetwarzania azbestu,
- 10.11.81- odpady zawierające azbest,
- 10.13.09- odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych,
- 15.01.11- opakowania z metali zawierających niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego, włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16.01.11- okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16.02.12- zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,
- 17.06.01- materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17.06.05- materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Całokształt spraw związanych z tego typu odpadami określa Ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2001, nr 62, poz. 628). Chodzi tu w szczególności o zasady postępowania z odpadami, obowiązki posiadaczy i wytwórców odpadów, zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania, w tym składowanie odpadów. Azbest, jako surowiec podlega również ustawie z 22 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r., nr 199, poz. 1671 z późn. zm.).

Akt ten określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania wobec kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z przewozem, zasady dokonywania oceny zgodności ciśnieniowych urządzeń transportowych oraz wskazuje organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach.

Odpady zawierające azbest powinny być składowane na odpowiednich składowiskach odpadów niebezpiecznych. Prawo składowania odpadów regulują rozporządzenia Ministra Środowiska oraz Ministra Gospodarki. Nowością jest art. 38 a, ust. 1 Ustawy z dnia 22 stycznia 2010 roku o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw, który dopuszcza przetwarzanie odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych zapewniających takie przekształcenie włókien azbestu, aby nie stwarzały one zagrożenia dla zdrowia lub życia ludzi oraz dla środowiska, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie ust. 3.

Bardzo ważnym aktem prawnym jest Ustawa „Prawo ochrony środowiska” z dnia 27 kwietnia 2001 roku oraz Ustawa o wprowadzeniu ustawy „Prawo ochrony środowiska” z dnia 27 lipca 2001 roku. Przepisy pierwszej ustawy zakwalifikowały azbest do grupy substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

Wiąże się to ze specjalnym traktowaniem wyrobów zawierających azbest. Ustawa ta określa także zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań trwałego, zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących, m.in.:

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenie, przetwarzanie i rozpowszechnianie informacji o środowisku,
- opracowanie prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska, ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,
- kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony.

Zgodnie z art. 160 Ustawy „Prawo ochrony środowiska” azbest należy do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Substancje te powinny podlegać sukcesywnej eliminacji zgodnie z art. 162 Ustawy. Występowanie substancji zawierających azbest powinno zostać udokumentowane, a informacje o rodzaju, ilości i miejscu występowania powinny być przekazane do wojewody, wójta, burmistrza lub prezydenta miasta zgodnie z rozporządzeniami wykonawczymi do Ustawy „Prawo ochrony środowiska”.

Kolejna ustawa, wprowadzająca „Prawo ochrony środowiska” reguluje trybpostępowania oraz obowiązków podmiotów określonych ustawą. Ustawa w art. 54 odnosi się do odpowiednich zapisów innej ustawy z dnia 19 czerwca 1997 roku o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, modyfikując i rozszerzając jej ustalenia dotyczące wykonawców prac polegających na usuwaniu i transporcie wyrobów zawierających azbest (odpadów niebezpiecznych). Udziela ona delegacji Ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, dla określenia w drodze rozporządzenia i w porozumieniu z Ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem właściwym ds. środowiska- sposobów i warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest.

Niezwykle ważne są także regulacje na gruncie prawa europejskiego odnoszące się do problematyki substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych. Wiele z tych regulacji zostało zapisanych w ustawie o substancjach i preparatach chemicznych z 11 stycznia 2001 roku. Ustawa ta określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko. Zgodnie z nią został powołany Urząd Inspektora do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych.

Są również inne akty prawne określające reguły postępowania z azbestem:

- zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa lub zdrowia ludzi;
- sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest;
- obowiązki wykonywania badań właściwych dla prowadzenia prac z czynnikami szkodliwymi;
- zakres i sposoby stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych,
- szczegółowy zakres oraz formę sporządzenia wojewódzkiego, powiatowego i gminnego Programu gospodarki odpadami;
- szczegółowe warunki i tryb wydawania świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu towarów niebezpiecznych, jego wzór i sposób wypełniania.

Uzupełnieniem ustaw oraz wydanych rozporządzeń jest „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, który został przyjęty przez Radę Ministrów RP w dniu 14 maja 2002 roku.

Krajowy Program powstał w oparciu o:

- Rezolucję w sprawie programu wycofania azbestu z gospodarki, przyjętą przez Sejm RP 19 czerwca 1997 roku (M.P., nr 38, poz. 373)
- Realizację ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest 19 czerwca 1997 roku z późniejszymi zmianami oraz odpowiednich przepisów wykonawczych do tej ustawy.

W prawie ochrony środowiska Unii Europejskiej kwestie związane z użytkowaniem azbestu, a następnie eliminowaniem zawarte są również w wielu aktach prawnych.

Dokładny wykaz ustaw i rozporządzeń oraz europejskich aktów prawnych zaprezentowany zostanie poniżej.

Ustawy

1. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251, z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671, z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495).
10. Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 28, poz. 145).

Rozporządzenia

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac (Dz. U. Nr 200, poz. 2047, z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257, poz. 2573, z późn. zm.).
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217).
4. Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231).
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. Nr 171, poz. 1666, z późn. zm.).
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896).
7. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.).

8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771, z późn. zm.)
9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoruksiążeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudnionaw warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109).
10. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73,poz. 645, z późn. zm.).
11. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbeście (Dz. U. Nr 189, poz. 1603).
12. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674).
13. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.).
14. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191,poz. 1595).
15. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywaniai przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacjilub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876oraz z 2008 r. Nr 200, poz. 1235).
16. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649).
17. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 5 lipca 2004 r. w sprawie ograniczeń, zakazów lub warunków produkcji, obrotu lub stosowania substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych oraz zawierających je produktów (Dz. U. Nr 168, poz. 1762, z późn. zm.).
18. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz. U. Nr 186, poz. 1553, z późn. zm.).
19. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r.w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniuwyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).
20. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 22 sierpnia 2007 r. w sprawiekryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów na składowiska podziemne (Dz. U. Nr 163, poz. 1156).
21. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 października 2007 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane nieselektywnie na składowiskach podziemnych (Dz. U. Nr 209, poz. 1514).
22. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
23. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055).
24. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2003 r. Nr 1, poz. 12).
25. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220,poz. 1858).
26. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549 oraz z 2009 r. Nr 39, poz. 320).

27. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 66, poz. 620, z późn. zm.).
28. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2004 r. w sprawie warunków, w których uznaje się, że odpady nie są niebezpieczne (Dz. U. Nr 128, poz. 1347).
29. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935).
30. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. Nr 260, poz. 2181).
31. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30, poz. 213).
32. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. Nr 49, poz. 356).
33. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 101, poz. 686).
34. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. Nr 119, poz. 769).
35. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. Nr 206, poz. 1291).
36. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033).
37. Oświadczenie Rządowe z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 667).
38. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.).
39. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986).
40. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późn. zm.).
41. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126).
42. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów dokształcających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. Nr 187, poz. 1571). Powyższe ustawy, rozporządzenia i Program dostępne są na stronach internetowych odpowiednich ministerstw oraz na stronie <http://isip.sejm.gov.pl/index.html>

Dyrektywy i decyzje

Poniższe dyrektywy i decyzje dostępne są na stronie <http://eur-lex.europa.eu/pl/index.htm>

1. Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 1, str. 27).
2. Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 262 z 27.09.1976, str. 201, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 3, str. 317)

Zmieniające dyrektywę Rady 76/769:

- Dyrektywa Komisji 1999/77/WE z dnia 26 lipca 1999 r. dostosowująca po raz szósty do postępu technicznego załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu o stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 207 z 6.08.1999, s. 18, Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz.13,t. 24, str. 193);
  - Dyrektywa Rady 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. zmieniająca po raz piąty dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz.Urz. WE L 263 z 24.09.1983, str. 33; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 7, str. 118);
  - Dyrektywa Rady 85/610/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. zmieniająca po raz siódmy (azbest) dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz.Urz. WE L 375 z 31.12.1985, str. 1; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 86);
  - Dyrektywa Komisji 91/659/EWG z dnia 3 grudnia 1991 r. dostosowująca do postępu załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz.Urz. WE L 363 z 31.12.1991, str. 36; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 11, str. 13);
3. Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE 263 z 29.09.1983, str. 25, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 264);

Zmieniające dyrektywę Rady 83/477:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/18/WE z dnia 27 marca 2003 r. zmieniająca dyrektywę Rady 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 97, z 15.04.2003, str. 48; ; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 312);
  - Dyrektywa Rady 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. zmieniająca dyrektywę 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz.Urz. WE 206 z 29.07.1991, str. 16;Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 415);
  - Dyrektywa Rady 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników chemicznych przy pracy (czternasta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG (Dz.Urz. WE L 131 z 5.05.1998, str. 11, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 3, str. 279);
4. Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz.Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269);
5. Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz.Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 349);
6. Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 377 z 21.12.1991, str. 20, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 2, str. 78);
7. Dyrektywa Rady 92/57EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wprowadzenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 245, z 26.08.1992, str. 6, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz.5, t. 2, str. 71);

8. Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz.Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str.12, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 213);
9. Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG)(Dz.Urz. WE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 35);
10. Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228);
11. Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz.Urz. WE L 11 z 16.01.2003, str. 27, Dz.Urz. WE L 218 z 23.08.2007, str. 25; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 314);
12. Dyrektywa 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego (WEEE) (Dz.Urz. WE L 37 z 13.02.2003, str. 24, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 7, str. 359);
13. Dyrektywa 2006/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. WE L114 z 27.4.2006, str. 9);14. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. WE L 190, z 12.07.2006, str. 1);
15. Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. WE L 396, z 30.12.2006, str. 1 oraz sprostowanie w Dz. Urz. WE L 136, z 29.05.2007, str. 3);

1.6 Charakterystyka Gminy Małomice

Gmina Małomice położona jest w południowej części województwa Lubuskiego, wzdłuż środkowego biegu rzeki BÓBR, po jej wschodniej stronie oraz dolnego biegu rzeki KWISA, która stanowi jej wschodnią granicę, w odległości około 50 km od zachodniej granicy państwa. Obszar Gminy jest północno zachodnią częścią Niziny Śląskiej i obejmuje jednocześnie północną część Borów Dolnośląskich.

Gmina Małomice leży w południowej części województwa Lubuskiego: dł. wsch. –15 stopni, 27 minut, szer. półn. – 51 stopni, 38 minut i zajmuje powierzchnię 7.950 ha z czego 3.589 ha powierzchni zajmują lasy, co stanowi 45%. W Gminie i Mieście Małomice zamieszkuje 5.641 mieszkańców. Administracyjnie Gmina Małomice podzielona jest na sześć sołectw i liczy łącznie 7 miejscowości z których najliczniej zamieszkałe są Małomice. Miasto jest zabudowane głównie kilkurodzinnymi domami robotniczymi, na południowo-zachodnim skraju – osiedle mieszkaniowe im. Stefana Żeromskiego. Działalność gospodarczą prowadzi kilka zakładów produkcyjnych i hurtowni, ogółem 255 podmiotów, z czego żadne z nich nie stosuje w produkcji niebezpiecznych środków chemicznych. Na terenie gminy nie ma niebezpiecznych substancji trujących, chemicznych, itp. W mieście Małomice przy ul. Kościuszki znajduje się elektrownia wodna, której zarządcą jest Zespół Elektrowni Wodnych w Dychowie. Poziom napięcia wody wynosi 112 m.n.p.m.

W kierunku Żagań-Legnica, Żagań-Głogów przebiegają dwie linie kolejowe, dogodnie jest także połączenie z Wrocławiem, Krakowem i Berlinem. Gmina Małomice jest gminą o charakterze rolniczym, na użytki rolne przypada 3.608 ha. Szata roślinna jest zróżnicowana, dominujące gatunki drzew, to: sosna, dąb. Domieszki stanowią: buk, świerk, olcha. Lasy zajmują 46,5% ogólnej powierzchni. W miejscowości Bobrzany znajduje się ferma kur o pojemności kurnika 250 tys. sztuk. Gmina Małomice posiada obecnie 4 udokumentowane ujęcia wody w Chichach i Śliwniku.

Na bazie ujęć wody we wsi Chichy funkcjonuje sieć wodociągowa zaopatrująca w wodę następujące wsie:

- Chichy długość sieci wodociągowej – 9,4 km,
- Janowiec długość sieci wodociągowej – 5,3 km,
- Bobrzany długość sieci wodociągowej – 9,6 km,

- Żeliszew zaopatrywany sieci miejskiej - wodociąg z Małomic

Na bazie ujęć wody we wsi Śliwnik funkcjonuje sieć wodociągowa zaopatrująca w wodę następujące wsie:

- Śliwnik długość sieci wodociągowej – 5,1 km,
- Lubiechów długość sieci wodociągowej – 5,5 km,
- Małomice długość sieci wodociągowej – 11,5km

Miasto Małomice aktualnie zaopatrywane jest w wodę z dwóch źródeł:

- z wodociągu zbiorowego Chichy- Janowiec - Bobrzany w granicach 60-70%
- z wodociągu ze Śliwnika w granicach 30-40%,
- długość sieci wodociągowej – 56,40 km.

Przez teren Gminy i Miasta Małomice przepływa rzeka Bóbr i rzeka Kwisa, ponadto znajduje się 9 większych zbiorników wodnych – jezior i stawów,

- studni głębinowych: 2 szt.
- odwierty wiercone głębinowe: 2 szt.
- ujęcia zagrodowe ogółem: 350 szt. w tym:
- wodociąg zagrodowy 201 szt.
- studnie abisyńskie 80 szt.
- studnie kopane 270 szt.

Usuwanie odpadów komunalnych stałych jest w pełni zorganizowane i sukcesywnie odbywane, polega na wywozie nieczystości na wysypisko odpadów komunalnych w miejscowości Świętoszów, gm. Osiecznica. Gospodarka ściekowa należy do MZGK, który jest w posiadaniu Gminnej Oczyszczalni Ścieków, kolektora burzowego odprowadzającego wody opadowe z ulic i posesji na terenie miasta Małomice oraz 250 przydomowych oczyszczalni ścieków i szamb na posesjach gminy Małomice.

Zaopatrzenie w energię elektryczną odbywa się z sieci średniego napięcia

– układ zapewniający odbiorcom wymagane parametry zasilania miejscowości na terenie Gminy i Miasta Małomice oraz sieci niskiego napięcia – napięcie transformatorowe.

Ochrona przeciwpożarowa na terenie Gminy i Miasta Małomice zorganizowana jest przy pomocy Ochotniczych Straży Pożarnych, tj. OSP Małomice włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, OSP Lubiechów i OSP Chichy.

Telekomunikacja – na terenie gminy zainstalowana jest centrala telefoniczna zapewniająca potrzeby gminy. Jest to sieć światłowodowa. Na terenie Gminy i Miasta Małomice nie występują szpitale, jest jeden Ośrodek Pomocy Społecznej przy ul. Konopnickiej 7 oraz jedno Przedszkole Publiczne przy ul. Bolesława Chrobrego 8.

Małomicki przemysł cechuje duża różnorodność. Coraz większą rolę odgrywa przemysł drzewny, metalowy oraz materiałów budowlanych.

Na obszarze gminy i miasta większość budynków mieszkalnych oraz zakładów pracy charakteryzuje się niską zabudową o konstrukcji murowanej i żelbetowej.

Działalność gospodarcza na terenie Gminy zdominowana jest przez rolnictwo, co wynika z jej charakteru i struktury gruntów i opiera się na działalności małych i średnich gospodarstw o profilu ogólnorolnym z przewagą produkcji roślinnej.

Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi 11,90 ha.

Gospodarstw rolnych o powierzchni przekraczającej 15 ha jest w gminie 18.

Hodowla zwierząt rzeźnych realizowana jest w małych stadach. Ponadto działalność prowadzi 3 fermy drobiu produkujących jaja konsumpcyjne.

Duże znaczenie gospodarcze ma gospodarka leśna, bowiem lasy stanowią 35, 89% ogólnej powierzchni Gminy, a działalność na jej terenie prowadzą nadleśnictwa Żagań, Szprotawa i Świętoszów.

Działalność przemysłową realizują zakłady w branżach: produkcji materiałów budowlanych, budowlano – instalacyjnej, metalowej. Zatrudnienie w nich nie przekracza jednak 50 osób.

W działalności handlowo – usługowej wiodącą rolę prywatne punkty usługowo – handlowe i hurtownie o lokalnym zasięgu, a także zakłady rzemieślnicze. Telekomunikacja w gminie Małomice oparta jest na liniach napowietrznych oraz światłowodowych oraz telefonii komórkowej, której rozwój postępuje wraz z budową nowych przekaźników. Obecnie na terenie Gminy funkcjonują 2 maszty antenowych telefonii komórkowej.

Energetyka: na terenie Gminy zlokalizowane są dwie hydroelektrownie na rzece BÓBR. Zasilanie w energię elektryczną oparte jest głównie o linie napowietrzne. Długość linii napowietrznych na terenie Gminy wynosi: wysokonapięciowych 110kV – – 6,00 km, linie średniego napięcia 20kV– 15,00 km i zlokalizowanych jest 32 stacji transformatorowych.

Gazownictwo: przez gminę przebiega rurociąg gazu ziemnego o łącznej długości 7.050 mb i umiejscowiona jest jedna wysokociśnieniowa stacja rozdzielcza gazu ziemnego we wsi Bobrzany. Wykonano 52 przyłącza gazowe, których właścicielem jest Zakład gazowniczy w Zgorzelcu o łącznej długości 1.580mb.

Ciepłownictwo: oparte jest na tradycyjnym systemie grzewczym indywidualnych gospodarstw, w których opałem jest zarówno węgiel i koks jak i gaz propan – butan oraz olej opałowy, za wyjątkiem kilku bloków w m. Małomice ogrzewanych z kotłowni gazowych. Zasilanych gazem ziemnym. Sieć wodociągowa na terenie Gminy oparta jest na 2 ujęciach własnych z 2 stacjami uzdatniania, których dobowa wydajność wynosi: SUW Chichy 648 m3/dobę, SUW Śliwnik 1.296 m3/dobę przy łącznym dobowym zapotrzebowaniu wynoszącym 1944 m3/dobę.

Kanalizacja: w gminie Małomice skanalizowana jest tylko miejscowość Małomice, w której funkcjonuje gminna oczyszczalnia ścieków, pracująca na potrzeby całej Gminy. W pozostałych miejscowościach funkcjonują przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz indywidualne zbiorniki ścieków, opróżniane przez Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej.

Komunikacja: przez teren Gminy przebiega sieć dróg i linii kolejowych. W sieci drogowej najważniejsze znaczenie droga krajowa Nr 12, która to droga prowadzi do przejść granicznych na zachodniej granicy państwa. Długość dróg o nawierzchni twardej stanowi 51,25 % ogólnej długości dróg w gminie.

Istniejąca linia kolejowa na terenie Gminy liczy 17,50km. Łączy ona zachodnią granicę państwa z ośrodkami przemysłowymi dolnego Śląska i centrum kraju. Urbanizacja w gminie Małomice ma charakter typowy dla zabudowy rolniczej. Są to typowe domy jedno lub dwurodzinne, jedno lub dwukondygnacyjne z zabudowaniami gospodarczymi, w 90 % budowane przed 1939r. Charakteryzują się dachami dwuspadowymi oraz materiałami budowlanymi, którymi w zdecydowanej większości była cegła oraz kamień.

O czystości środowiska i atrakcyjności przyrodniczej niech świadczy fakt, że na terenie niedużej przecież gminy znajdują się 3 użyci ekologiczne, 2 obszary chronionego krajobrazu, obszar wysokiej ochrony bardzo czystych wód podziemnych, 3 uroczyska. Do tego 2 parki podworskie, cała gama drzew pomnikowych, cenne krajobrazowo doliny potoków i mokradła. Reprezentowane przez urokliwe nazwy jak np. „Łabędzi Staw”, „Żurawie Bagno”, „Sowie Bagno”.

Należy podkreślić, iż dzięki racjonalnemu gospodarowaniu władarzy Gminy Małomice oraz wykorzystaniu unijnych środków pomocowych, w tym funduszy strukturalnych, możliwe było przeprowadzenie w Gminie szeregu inwestycji, mających bezpośredni wpływ na poprawę warunków życia i funkcjonowanie mieszkańców z zachowaniem zasad poszanowania środowiska naturalnego człowieka.

CZĘŚĆ II.

CZĘŚĆ PROGRAMOWO - TECHNICZNA

II. 2.1. Określenie i analiza stanu wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z obowiązującym od 1997 roku prawem istnieje zakaz wprowadzania polski obszar celny azbestu i wyrobów zawierających azbest, produkcji tych wyrobów oraz zakaz obrotu azbestem i jego wyrobami. W związku z tym wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast są zobowiązani do przedkładania raz na rok, do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest. Obowiązek ten wynika z obowiązującego Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 roku w sprawie sposobu przekładania informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

Podstawą do wypełnienia informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu jest inwentaryzacja, którą powinien wykonać właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyrobiz azbestem. Inwentaryzacja, czyli spis z natury powinien być wykonany w terminie sześciu miesięcy od wejścia w życie Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 roku w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest. Wyniki inwentaryzacji należy aktualizować co roku, w terminie do 31 stycznia każdego roku i przekazywać do właściwego organu administracji. Osoby fizyczne przekazują dane odpowiednio wójtowi, burmistrzowi, a osoby prawne-bezpośrednio wojewodzie.

Wyroby zawierające azbest powinny być oznakowane specjalnym znakiem informującym o obecności w wyrobie lub w pomieszczeniu azbestu. Informacja powinna być sporządzana zarówno dla wyrobów eksploatowanych, jak również do wyrobów, których wykorzystanie zostało zakończone. Oznaczenie wyrobów oraz pomieszczeń powinno spełniać następujące wymagania:

- wysokość znaku powinna wynosić, co najmniej 5 cm, natomiast szerokość co najmniej 3 cm;
- górna część znaku powinna zawierać białą literkę „a” na czarnym tle;
- dolna część znaku powinna zawierać czytelny napis koloru białego lub czarnego na czerwonym tle o treści: „UWAGA! ZAWIERA AZBEST!”

Wdychanie pyłu azbestu stanowi niebezpieczeństwo dla zdrowia. Postępuj zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy”;

Jeżeli wyrób lub inny materiał zawiera krokidolit wyrazy „ Zawiera Azbest” należy zastąpić wyrazami: „ZAWIERA AZBEST- KROKIDOLIT!”

Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nie ulegające zniszczeniu, zwłaszcza pod wpływem warunków atmosferycznych i czynników mechanicznych.

Dodatkowo, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie zasobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, właściciel nieruchomości, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, jak również obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, powinien przeprowadzić kontrole stanu tych wyrobów oraz przygotować ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

W rozporządzeniu określono trzy stopnie pilności, kiedy:

I- wymagana bezzwłoczna wymiana lub naprawa,

II- ponowna ocena po roku,

III- ponowna ocena w terminie do pięciu lat.

Ocena ta powinna zostać przekazana właściwemu organowi nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od jej sporządzenia. Pierwsza kontrola, o której mowa jest powyżej, powinna być wykonana w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie omawianego Rozporządzenia, tj. do 6 listopada 2004 roku.

2.2. Metody badań azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Małomice.

Głównym źródłem danych, będących podstawą do sporządzenia opracowania niniejszego programu była przeprowadzona w 2005 roku inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Małomice oraz utworzenie bazy danych. Dane te stanowiły podstawę do sporządzenia „Programu usuwania wyrobów azbestu z terenu Gminy Małomice w latach 2011-2032”. Informacje te mogą dodatkowo pomóc w staraniach o pozyskanie dodatkowych środków finansowych z krajowych lub zagranicznych funduszy ekologicznych na usunięcie wyrobów azbestowych z Gminy Małomice oraz innych środków na rozwój regionu.

2.3. Opracowanie wyników badań inwentaryzacyjnych prowadzonych na terenie Gminy Małomice.

Azbest znany jest od tysięcy lat. Największe zastosowanie miał w ostatnim stuleciu- XX wieku. Stosowano go do produkcji wyrobów przemysłowych w różnych gałęziach gospodarki światowej. Największe zastosowanie miał w budownictwie, szczególnie do produkcji płyt dachowych i elewacyjnych oraz rur. Głównymi producentami azbestu były ZSRR i Kanada. Szacuje się, że latach 1955-1995 do Polski sprowadzono ponad 2 mln mg azbestu. Posłużył on do wyprodukowania ponad 3000 różnych wyrobów przemysłowych. Do głównych odbiorców azbestu zaliczono gospodarstwa wiejskiej, miejskie budownictwo mieszkaniowe, budownictwo przemysłowe i energetyka. Obecnie na terenie naszego kraju znajduje się 15 466 tys/ Mg wyrobów zawierających azbest, w tym 14 866 tys. Mg płyt azbestowo- cementowych, 600 tys. Mg rur i innych wyrobów azbestowo- cementowych.

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji o ilości, rodzaju oraz rozmieszczeniu azbestu i wyrobów zawierających azbest dokonano zestawienia występowania azbestu w Małomicach i w poszczególnych sołectwach Gminy Małomice.

INFORMACJA O RODZAJU, ILOŚCI I MIEJSCACH WYSTĘPOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Na TERENIE GMINY MAŁOMICZE

Miejscowość Małomice gmina Małomice

Lp	Nazwa wyrobu zawierającego azbest	Lokalizacja wyrobu zawierającego azbest(adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi
1	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Jana Pawła II 5 budynek gospodarczy	m ²	17,60	
2	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Jana Pawła II budynek mieszkalny	m ²	105,06	
3	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki 5 budynek gospodarczy	m ²	23,4	
4	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki 7 wiata	m ²	6,75	
5	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki targowisko	m ²	11,4	
6	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki 16 budynek gospodarczy	m ²	6,12	
7	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki 18 a budynek gospodarczy	m ²	16,45	
8	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki 18 b budynek gospodarczy	m ²	36,80	
9	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki 24 budynek gospodarczy	m ²	9,9	
10	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki 25 budynek gospodarczy	m ²	50,64	
11	płyty faliste	ul. Kościuszki 27			

	azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy	m ²	24
12	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki 37 b budynek gospodarczy	m ²	32
13	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościuszki 39 budynek gospodarczy budynek mieszkalny	m ²	53,64 22,5
14	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościelna 30 budynek gospodarczy budynek gospodarczy budynek gospodarczy	m ²	23,4 15,12 30
15	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościelna 28 budynek gospodarczy budynek gospodarczy	m ²	23,4 12,6
16	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościelna 26 budynek gospodarczy	m ²	33,6
17	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kościelna 24 budynek gospodarczy	m ²	21
18	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Konopnickiej 17 budynek gospodarczy	m ²	10,35
19	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kopernika 2 budynek gospodarczy	m ²	55
20	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kopernika 2 budynek gospodarczy	m ²	4,8
21	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Kopernika 3 budynek gospodarczy	m ²	7
22	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Staszica 1 budynek gospodarczy budynek gospodarczy	m ²	25,8 77,4
23	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Słowiańska 2 budynek gospodarczy budynek gospodarczy	m ²	15,04 17,02
24	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Słowiańska 5 garaż	m ²	22,75
25	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Słowiańska 5 a budynek mieszkalny garaż	m ²	144 20
26	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Pruszkowska 2 budynek gospodarczy	m ²	21
27	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Pruszkowska kurnik kurnik kurnik kurnik	m ²	576 361 136,8 374,4

28	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Piastowska 11 budynek mieszkalny pomieszczenie gospodarcze	m ²	50 27
29	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Piastowska 15 pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze ul. Piastowska 16	m ²	4,5 31,5
30	plyty faliste azbestowo- cementowe	pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	95 30 30 45
31	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Piastowska 20 pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	127,5 11,55 20
32	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Piastowska 21 pomieszczenie gospodarcze	m ²	20
33	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Żeromskiego 3 pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	21,08 18
34	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Żeromskiego pomieszczenie gospodarcze	m ²	8,36
35	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Mickiewicza 2pomieszczenie gospodarcze	m ²	12,00
36	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Mickiewicza 24 budynek mieszkalny budynek mieszkalny budynek mieszkalny pomieszczenie gospodarcze	m ²	144,50 144,50 144,50 24,00
37	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Leśna 20 budynek mieszkalny	m ²	128
38	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Leśna 19 budynek mieszkalny budynek mieszkalny pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	12 3,84 8,36 16 5 17,5
39	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Leśna 21 budynek mieszkalny pomieszczenie gospodarcze	m ²	10,8 42,25
40	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Leśna 25 pomieszczenie gospodarcze	m ²	8,05
41	plyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Sienkiewicza 20 pomieszczenie gospodarcze	m ²	27
42	plyty faliste azbestowo	ul. Matejki 1 budynek mieszkalny	m ²	11,18

		pomieszczenie gospodarcze		41,6	
43	płyty faliste azbestowo	ul. Matejki 5 a	m ²	70	
44	płyty faliste azbestowo	ul. Matejki 7 pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	14,08 24	
45	płyty faliste azbestowo	ul. Słowackiego 19 budynek mieszkalny garaż	m ²	5,75 22,8	
46	płyty faliste azbestowo	ul. Słowackiego 31 pomieszczenie gospodarcze	m ²	12	
47	płyty faliste azbestowo	ul. Słowackiego 33 pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	21 12,8	
48	płyty faliste azbestowo	ul. Mieszka I/9 pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	17,5 5,75	
49	płyty faliste azbestowo	ul. Szkolna pomieszczenie gospodarcze	m ²	50	
50	płyty faliste azbestowo	ul. Szkolna 17 pomieszczenie gospodarcze	m ²	21	
51	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Szkolna 16 pomieszczenie gospodarczeul.	m ²	22	
52	płyty faliste azbestowo- cementowe	Szkolna 19 pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	18,5 55,86	
53	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Szkolna 20 pomieszczenie gospodarcze	m ²	17,4	
54	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Szkolna 22 budynek mieszkalny	m ²	112	
55	płyty faliste azbestowo- cementowe	ul. Fabryczna 13 pomieszczenie gospodarcze	m ²	84	
Ogółem			m ²	4370,93	
Budynki mieszkalne			m ²	1108,63	
Budynki Gospodarcze			m ²	3262,3	

Miejscowość Bobrzany gmina Malomice

L p	nazwa wyrobu zawierającego azbest	Lokalizacja wyrobu zawierającego azbest(adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi
1	płyty faliste azbestowo- cementowe	Bobrzany 22 budynek mieszkalny budynek mieszkalny budynek mieszkalny budynek letniskowy budynek letniskowy budynek gospodarczy	m ²	134,2 15 11,45 48,23 21,01 26,6	

2	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 19 budynek mieszkalny budynek gospodarczy	m ²	18,8 21,81
3	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 17 wiata szopa	m ²	6,67 11,84
4	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 16 budynek gospodarczy	m ²	52,53
5	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 12 budynek gospodarczy	m ²	22,08
6	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 11 budynek gospodarczy budynek gospodarczy budynek gospodarczy	m ²	98,56 45,22 7,26
7	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 10 budynek gospodarczy	m ²	31,65
8	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 9A budynek gospodarczy	m ²	25,75
9	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 8 garaż kurnik	m ²	27,07 12,22
10	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 5 szopa szopa stodoła	m ²	14,72 12,3 84,18
11	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 100 D szopa garaż	m ²	13,53 9,27
12	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 100 toalety	m ²	11
13	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 100E/4 garaż+budynek gospodarczy	m ²	38,25
14	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 100E/1 budynek gospodarczy	m ²	10,2
15	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 2 stodoła + obora	m ²	131,08
16	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 93 obora	m ²	132
17	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 92 budynek gospodarczy budynek gospodarczy szopa	m ²	15,64 33,25 21,6
18	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 90 garaż budynek gospodarczy kurnik budynek gospodarczy ganek ganek	m ²	24 51,46 4,62 16,38 10,08 2,64
19	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 91 wiata wiata ganek	m ²	7,98 24,78 6,25

20	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 89 szopa budynek gospodarczy ganek	m ²	38,64 10,56 5,71
21	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 87 budynek mieszkalny	m ²	72,9
22	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 86 wiata wiata wiata kurnik gołębnik szopa budynek gospodarczy	m ²	20 20 41,65 11,78 12,4 26,24 23,1
23	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 84 budynek gospodarczy szopa wiata szopa	m ²	45 22,14 28,29 8,74
24	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 85 szopa wiata	m ²	44,16 18,72
25	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 82 A wiata budynek gospodarczy budynek gospodarczy budynek gospodarczy	m ²	128,32 31,68 11,18 31,54
26	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 83 stodoła szopa garaż kurnik	m ²	145,8 19,5 18,15 21,3
27	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 82 budynek gospodarczy	m ²	80,4
28	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 80 wiata szopa szopa	m ²	44,18 17,39 25,2
29	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 74 wiata wiata	m ²	66 22
30	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 74 chlewnia wiata stodoła	m ²	53,9 51 49,41
31	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 72 obora garaż kurnik	m ²	81,84 24 10,23
32	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 71 A wiata	m ²	18,36
33	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 71 budynek gospodarczy budynek gospodarczy	m ²	51,51 6

34	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 69 budynek gospodarczy	m ²	228
35	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 68 ganek ganek	m ²	15,75 15,75
36	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 67 ganek	m ²	170,5
37	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 65 szopa budynek gospodarczy	m ²	16,74 45,32
38	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 62 ganek szopa szopa	m ²	11,62 3,12 20,67
39	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 64 budynek mieszkalny ganek	m ²	226,25 6,72
40	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 60 garaże	m ²	106,26
41	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 58 budynek mieszkalny	m ²	168
42	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 56 budynek gospodarczy	m ²	56
43	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 51 budynek gospodarczy budynek gospodarczy wiata	m ²	84,7 16,12 32,9
44	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany wiata palikowa garaże	m ²	19,55 356,4
45	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 50 szopa chlewnia kurnik obora	m ²	25,8 57 22,2 82
46	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 48 garaż garaż	m ²	13,8 57
47	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 34 wiata chlewnia kurnik szopa stodoła kurnik	m ²	12,24 45,6 13,2 68,9 42,3 7,03
48	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 33 budynek gospodarczy	m ²	14,1
49	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 35 budynek gospodarczy garaż szopa	m ²	33,67 19,98 30,6
50	plyty faliste azbestowo-cementowe	Bobrzany 27 budynek gospodarczy	m ²	21,09

51	płyty faliste azbestowo- cementowe	Bobrzany 25	m ²	
		wiata		25,5
		szopa		10,2
		kurnik		23,12
		szopa		5,5
		szopa		10,12
		wiata		25,76
52	płyty faliste azbestowo- cementowe	magazyn	m ²	23,76
		Bobrzany 38		
		kurnik		11,2
		chlewnia		21,6
53	płyty faliste azbestowo- cementowe	wiata	m ²	18
		Bobrzany 41		
		budynek mieszkalny		75,24
		garaż		47,45
		garaż		18,24
		wiata		47,85
		wiata		7,32
54	płyty faliste azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy	m ²	18,9
		Bobrzany 43		
		taras		7,5
		wiata		24,7
55	płyty faliste azbestowo- cementowe	szopa	m ²	12,09
		Bobrzany 42		
		ganek		11,47
56	płyty faliste azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy	m ²	3,99
		Bobrzany 44 A		
57	płyty faliste azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy	m ²	40,6
		Bobrzany 23		
		szopa	m ²	59,4
		Ogółem	m ²	5552,29
		Budynki Mieszkalne	m ²	721,84
		Budynki Gospodarcze	m ²	4830,45

Miejscowość Janowiec gmina Małomice

Lp	Nazwa wyrobu zawierającego azbest	Lokalizacja wyrobu zawierającego azbest(adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi
1	płyty faliste azbestowo-cementowe	Janowiec			
		magazyn		3375	
		magazyn		3375	
		magazyn	m²	168	
		magazyn		171	
		zespół magazynów		2279	
2	płyty faliste azbestowo-cementowe	Janowiec 59			
		budynek mieszkalny	m²	170	
3	płyty faliste azbestowo-cementowe	Janowiec 58			
		budynek gospodarczy	m²	21	

4	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 57 szopa	m ²	36
5	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 50 szopa	m ²	60
6	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 49 szopa	m ²	20
7	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 44 pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	48 40 12
8	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 45 szopa szopa pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze szopka	m ²	196 98 12 66
9	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 41 szopa	m ²	252
10	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 40 garaż pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	66 48 48
11	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 38 szopa szopa wiata wiata szopa	m ²	70 240 8 8 18
12	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 36 budynek mieszkalny	m ²	180
13	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 35 szopa pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze pomieszczenie gospodarcze	m ²	32 75 75 120
14	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 34 dom mieszkalny	m ²	90
15	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 33 garaż pomieszczenie gospodarcze	m ²	8 12
16	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 31 pomieszczenie gospodarcze	m ²	12
17	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 30 budynek mieszkalny	m ²	240
18	plyty faliste azbestowo-	Janowiec 10 szopa	m ²	24

	cementowe	szopa		16
19	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 6 budynek mieszkalny	m ²	105
20	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 5 szopa szopa szopa szopa	m ²	104 72 60 42
21	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 2 garaż	m ²	50
22	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 11 szopka	m ²	12
23	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 22 pomieszczenie gospodarcze chlewnia wiata wiata garaż	m ²	55 576 12 14 30
24	plyty faliste azbestowo- cementowe	Janowiec 24 szopa wiata pomieszczenie gospodarcze	m ²	140 98 48
		Ogółem	m ²	13275
		Budynki Mieszkalne	m ²	785
		Budynki Gospodarcze	m	12490

Miejscowość Chichy gmina Małomice

Lp	nazwa wyrobu zawierającego azbest	Lokalizacja wyrobu zawierającego azbest(adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi
1	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 94 budynek mieszkalny	m ²	219	
2	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 89 ganek	m ²	14	
3	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 87 budynek gospodarczy	m ²	41	
4	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 80 budynek gospodarczy stodoła	m ²	328 26	
5	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 83 wiata wiata garaż szopa	m ²	40 44 10 28	
6	plyty faliste azbestowo-	Chichy 76 garaż	m ²	15	

	cementowe	kurnik		13
7	płyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 77 świniarnia	m ²	48
8	płyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 74 budynek gospodarczy	m ²	94
9	płyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 75 szopa	m ²	19
		Chichy 73		
		wiata		27
		wiata		26
10	płyty faliste azbestowo- cementowe	szopa	m ²	9
		szopa		17
		garaż		17
		garaż		11
		Chichy 71		
		garaż		29
11	płyty faliste azbestowo- cementowe	stodoła	m ²	138
		budynek gospodarczy		5
		Chichy 68		
12	płyty faliste azbestowo- cementowe	budynek mieszkalny	m ²	69
		Chichy 67		
13	płyty faliste azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy	m ²	24
		Chichy 65		
14	płyty faliste azbestowo- cementowe	szopa	m ²	90
		stodoła		112
		Chichy 69		
15	płyty faliste azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy	m ²	24
		Chichy 64		
16	płyty faliste azbestowo- cementowe	budynek mieszkalny	m ²	78
		Chichy 62		
17	płyty faliste azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy	m ²	65
		Chichy 61		
18	płyty faliste azbestowo- cementowe	stodoła	m ²	69
		wiata		18
		Chichy 58		
19	płyty faliste azbestowo- cementowe	stodoła	m ²	164
		wiata		31
		Chichy 56		
20	płyty faliste azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy budynek gospodarczy	m ²	27 7
		kurnik		14
		Chichy 48		
21	płyty faliste azbestowo- cementowe	garaż	m ²	40
22	płyty faliste	Chichy 47		

	azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy	m ²	149
	plyty faliste	Chichy 46		
23	azbestowo- cementowe	garaż	m ²	21
	plyty faliste	budynek gospodarczy		47
24	azbestowo- cementowe	Chichy 44		
	plyty faliste	budynek gospodarczy	m ²	93
25	azbestowo- cementowe	Chichy 41		
	plyty faliste	budynek gospodarczy	m ²	18
26	azbestowo- cementowe	Chichy 42		
	plyty faliste	budynek gospodarczy	m ²	22
		szopa		19
27	azbestowo- cementowe	Chichy 40		
	plyty faliste	chlewnia	m ²	54
		budynek gospodarczy		14
28	azbestowo- cementowe	Chichy 38		
	plyty faliste	budynek gospodarczy	m ²	27
		chlewnia		74
29	azbestowo- cementowe	Chichy 37		
	plyty faliste	chlewnia	m ²	540
		magazyn zbożowy		1100
30	azbestowo- cementowe	Chichy 37		
	plyty faliste	kurnik	m ²	44
		szopa		30
31	azbestowo- cementowe	Chichy 37 A		
	plyty faliste	szopa	m ²	6
		szopa		10
32	azbestowo- cementowe	Chichy 37 B		
	plyty faliste	szopa	m ²	13
33	azbestowo- cementowe	Chichy 37 C		
	plyty faliste	budynek gospodarczy	m ²	46
34	azbestowo- cementowe	Chichy 37 B		
	plyty faliste	szopa	m ²	11
35	azbestowo- cementowe	Chichy 33		
	plyty faliste	szopa	m ²	59
36	azbestowo- cementowe	Chichy 32		
	plyty faliste	budynek gospodarczy	m ²	60
37	azbestowo- cementowe	Chichy 30		
	plyty faliste	budynek gospodarczy	m ²	33
		budynek gospodarczy		23
38	azbestowo- cementowe	Chichy 29		
	plyty faliste	budynek gospodarczy	m ²	22
		budynek gospodarczy		45
39	azbestowo- cementowe	Chichy 27		
		wiata	m ²	33

40	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 25 budynek gospodarczy budynek gospodarczy	m ²	16 9
41	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 23 budynek gospodarczy garaż warsztat szopa wiata szopa	m ²	87 38 16 62 45 20
42	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 20 budynek gospodarczy kurnik	m ²	13 35
43	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 19 szopa budynek gospodarczy	m ²	40 22
44	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 18 budynek gospodarczy	m ²	37
45	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 16 budynek gospodarczy	m ²	98
46	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 9 obora wiata szopa	m ²	33 48 14
47	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 10 szopa obora obora szopa wiata	m ²	76 43 16 8 17
48	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 8 szopa szopa szopa stodoła	m ²	34 25 29 28
49	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 6 budynek gospodarczy ganek	m ²	46 7
50	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 4 budynek gospodarczy	m ²	71
51	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 2 chlewnia szopa	m ²	81
52	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 2 chlewnia szopa	m ²	230 28
53	plyty faliste azbestowo- cementowe	Chichy 1 ganek budynek gospodarczy	m ²	11 12
54	plyty faliste azbestowo-	Chichy 2A budynek mieszkalny	m ²	84

	cementowe			
		Chichy 15		
	plyty faliste	budynek gospodarczy		31
55	azbestowo-	budynek gospodarczy		77
	cementowe	chlewnia	m ²	322
		budynek gospodarczy		91
		budynek gospodarczy		64
56	plyty faliste	Chichy 11		
	azbestowo-	szopa	m ²	17
	cementowe			
		OGÓŁEM	m ²	6788
		Budynki Mieszkalne	m ²	450
		Budynki Gospodarcze	m ²	6338

Miejscowość Lubiechów gmina Małomice

L	Nazwa wyrobu	Lokalizacja wyrobu zawierającego	Jednostka	Ilość	Uwagi
p	zawierającego azbest	azbest(adres)	miary		
1	plyty faliste azbestowo-	Lubiechów 3			
	cementowe	wiata	m ²	11	
2	plyty faliste azbestowo-	Lubiechów 1			
	cementowe	garaż+ stajnia	m ²	36	
		Lubiechów 4			
		garaż		20	
3	plyty faliste azbestowo-	warsztat	m ²	17	
	cementowe	stodoła		62	
		budynek gospodarczy		45	
		Lubiechów 5			
		stodoła		78	
4	plyty faliste azbestowo-	przybudówka	m ²	16	
	cementowe	kurnik		32	
		stajnia		57	
5	plyty faliste azbestowo-	Lubiechów 9			
	cementowe	garaż	m ²	23	
6	plyty faliste azbestowo-	Lubiechów 10			
	cementowe	garaż	m ²	28	
		Lubiechów 16			
7	plyty faliste azbestowo-	silos	m ²	50	
	cementowe	szopa		28	
8	plyty faliste azbestowo-	Lubiechów 17			
	cementowe	ganek	m ²	13	
9	plyty faliste azbestowo-	Lubiechów 19 A			
	cementowe	budynek gospodarczy	m ²	60	
		Lubiechów 19			
10	plyty faliste azbestowo-	budynek mieszkalny	m ²	97	
	cementowe	wiata		35	
11	plyty faliste azbestowo-	Lubiechów 18			
	cementowe	budynek gospodarczy	m ²	51	
		Lubiechów 29			
12	plyty faliste azbestowo-	budynek gospodarczy	m ²	17	
	cementowe	wiata		23	

13	plyty faliste azbestowo- cementowe	Lubiechów 30 ganek budynek gospodarczy	m ²	3 12
14	plyty faliste azbestowo- cementowe	Lubiechów 41 budynek gospodarczy komórka	m ²	168 16
15	plyty faliste azbestowo- cementowe	Lubiechów 46 stodoła	m ²	60
16	plyty faliste azbestowo- cementowe	Lubiechów 50 stodoła	m ²	100
OGÓŁEM			m ²	1158
Budynki mieszkalne			m ²	97
Budynki Gospodarcze			m ²	1061

Miejscowość Śliwnik gmina Małomice

Lp	Nazwa wyrobu zawierającego azbest	Lokalizacja wyrobu zawierającego azbest(adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi
1	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 34 budynek mieszkalny wiata	m ²	113 29	
2	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 38 chlewnia	m ²	13	
3	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 40 ganek wiata	m ²	10 90	
4	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 41 stodoła	m ²	66	
5	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 47 wiata	m ²	73	
6	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 57 garaż + komórka wiata	m ²	61 38	
7	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 56 budynek gospodarczy wiata	m ²	53 45	
8	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 58 szopa pomieszczenie gospodarcze	m ²	35 16	
9	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 63 pomieszczenie gospodarcze	m ²	19	
10	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 16 garaż wiata wiata stodoła budynek gospodarczy	m ²	18 7 13 35 31	
11	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 14 budynek gospodarczy	m ²	57	
12	plyty faliste azbestowo- cementowe	Śliwnik 10 a budynek gospodarczy	m ²	49	

13	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 17 szopa	m ²	49
14	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 11 ganek wiata	m ²	12 13
15	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 10 obora szopa szopa	m ²	96 4 34
16	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 9 stodoła ganek	m ²	156 10
17	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 8 kurnik	m ²	14
18	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 7 budynek mieszkalny daszek	m ²	104 22
19	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 6 budynek gospodarczy daszek	m ²	341 23
20	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 6 A budynek mieszkalny budynek gospodarczy	m ²	77 132
21	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 1 szopa ganek budynek gospodarczy	m ²	20 7 17
22	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 3 kurnik ganek	m ²	24 8
23	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 29 wiata	m ²	17
24	plyty faliste azbestowo-cementowe	Śliwnik 30 budynek gospodarczy	m ²	23
		Ogółem	m ²	2074
		Budynki Mieszkalne	m ²	294
		Budynki Gospodarcze	m ²	1780

Miejscowość Żelisław gmina Malomice

L p	Nazwa wyrobu zawierającego azbest	Lokalizacja wyrobu zawierającego azbest(adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi
1	plyty faliste azbestowo-cementowe	Żelisław 5 szopa wiata szopa wiata	m ²	38 40 13 46	
2	plyty faliste azbestowo-cementowe	Żelisław 16 budynek gospodarczy	m ²	11	
3	plyty faliste azbestowo-	Żelisław 19 ganek	m ²	7	

	cementowe	wiata		24
		wiata		22
		szopa		29
		wiata		17
		Żeliszław 20		
	plyty faliste	daszek		11
4	azbestowo- cementowe	garaż	m ²	18
		budynek gospodarczy		22
		budynek mieszkalny		170
	plyty faliste	Żeliszław 23		
5	azbestowo- cementowe	ganek	m ²	5
	plyty faliste	Żeliszław 27		
6	azbestowo- cementowe	kurnik		1222
		wiata	m ²	49
		przybudówka		46
	plyty faliste	Żeliszław 27 A		
7	azbestowo- cementowe	kurnik	m ²	1260
		szopa		35
	plyty faliste	Żeliszław 29		
8	azbestowo- cementowe	szopa		17
		szopa	m ²	105
		szopa		25
	plyty faliste	Żeliszław 31		
9	azbestowo- cementowe	ganek	m ²	11
	plyty faliste	Żeliszław 32		
10	azbestowo- cementowe	ganek	m ²	12
	plyty faliste	Żeliszław 33		
11	azbestowo- cementowe	budynek gospodarczy	m ²	41
		ganek		10
	plyty faliste	Żeliszław 37		
12	azbestowo- cementowe	stodoła	m ²	113
		warsztat		30
		Żeliszław 12/4		
	plyty faliste	hala I		234/64
		hala II		777
13	azbestowo- cementowe	hala III	m ²	1193/350/73
		hala IV		1236/265
		hala V		1285/211
		hala VI		1314/360
		Ogółem	m ²	10811
		Budynki Mieszkalne	m ²	170
		Budynki Gospodarcze	m ²	10641

Zestawienie zbiorcze wyrobów azbestowych występujących na terenie Gminy Małomice z wyszczególnieniem miejscowości i rodzaju budynków

Lp.	Miejscowość	Budynek Mieszkalny	Budynek Gospodarczy
1	Małomice	1108,63 m ²	3262,30 m ²
2	Bobrzany	721,84 m ²	4830,45 m ²
3	Chichy	450,00 m ²	6338,00 m ²

4	Janowiec	785,00 m ²	12490,00 m ²
5	Lubiechów	97,00 m ²	1061,00 m ²
6	Śliwnik	294,00 m ²	1780,00 m ²
7	Żeliszów	170,00 m ²	10641,00 m ²
	Razem	3626,47 m ²	40402,72 m ²
	Ogółem		44029,19 m ²

Z przeprowadzonej analizy wynika, że na obszarze Gminy Małomice najwięcej azbestu zgromadzono w budynkach gospodarczych oraz budynkach mieszkalnych jednorodzinnych.

Łączna ilość azbestu w Gminie Małomice wynosi 44 029,19 m kw. tj. 749 Mg. W tym na budynkach mieszkalnych jest 3 626,47m kw. tj. 62 Mg, a na budynkach gospodarczych 40 402,72 m kw. tj. 687 Mg W tym 100% stanowią płyty faliste azbestowo-cementowe.

2.4 Program usuwania azbestu z terenu Małomice.

„Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice w latach 2011- 2032” jest uściśleniem dotychczas podejmowanych decyzji przezsamorząd gminnych. Niniejsze opracowanie jest zgodne z założeniami „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu”, który został przyjęty przez Radę Ministrów RP 15 marca 2010 roku.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest jest procesem długotrwałym, z którym wiążą się duże nakłady finansowe. Ze względu na fakt, iż mieszkańcy Gminy Małomice chcą usunąć azbest w latach 2011-2032, w związku z powyższym harmonogram realizacji usuwania azbestu rozłożono na lata 2011- 2032 z podziałem na następujące okresy:

-	I okres-	lata	2011-	2014,
-	II	okres-	lata	2015-
-	III	okres-	lata	2024-
				2032.

Azbest zaliczony został do substancji, które powodują zagrożenie środowiska. Zgodnie z ustawą „Prawo ochrony środowiska” z dnia 27 kwietnia 2001 roku zabronione jest jego ponowne wykorzystanie. Art. 38a. 1. ustawy z dnia 22 stycznia 2010 roku o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw, dopuszcza inne metody utylizacji azbestu niż poprzez jego składowanie tj. przetwarzanie odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych zapewniających takie przekształcenie włókien azbestu, aby nie stwarzały one zagrożenia dla zdrowia lub życia ludzi oraz dla środowiska, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie ust. 3.

W Europie znanych jest kilka metod unieszkodliwiania odpadów azbestowych. Należą do nich, m.in. spalanie w wysokich temperaturach rzędu 1200 - 1500 stopni C, rozpuszczanie w kwasie fluorowodorowym oraz inne. Metody te są jednak bardzo kosztowne, dlatego dominującym sposobem unieszkodliwiania azbestu w Polsce jest dotychczas jego składowanie. Wymogi dotyczące składowisk odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych (także azbestowych) zostały określone w trzech podstawowych aktach prawnych, a mianowicie:

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007r., nr 39, poz. 251, z późniejszymi zmianami),
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2001 r. w sprawie stwierdzenia kwalifikacji w zakresie gospodarowania odpadami (Dz. U. z 2001r., nr 140, poz. 1584),
3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. z 2003r., nr 61, poz. 549).

Z powyższych dokumentów wynika, że odpady azbestowe można składować na:

1. oddzielnych składowiskach,
2. na wydzielonych kwaterach na terenie składowisk innych niż obojętne. Składowiska, na których są składowane odpady zawierające azbest powinny spełniać następujące warunki:
  - dno składowisko powinno być usytuowane w odległości nie mniejszej niż 1 metr od maksymalnego poziomu górnego zwierciadła wód podziemnych,
  - powinno posiadać ogrodzenie i stały nadzór,
  - odpady zawierające azbest powinny być składowane selektywnie, w izolacji od innych, a miejsce składowania musi być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska,
  - składowanie odpadów zawierających azbest powinno być zakończone na poziomie 2m poniżej poziomu terenu otoczenia, następnie składowisko należy wypełnić ziemią do poziomu terenu,
  - na terenie składowania tych odpadów nie powinno dokonywać się żadnych wierceń.

Na mocy ustaleń z negocjacji akcesyjnych Polski do UE ustalono, że istniejące składowiska, które nie spełniają wymagań Dyrektywy Rady 1999/31/WE w sprawie składowania odpadów, powinny być zmodernizowane

najpóźniej do 1 lipca 2012 roku
 Nowe składowiska odpadów azbestowych powinny spełniać wymagania konstrukcyjne z chwilą ich zakładania.
 W celu obniżenia kosztów związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest zostały zmniejszone wymagania dotyczące bezpiecznego składowania odpadów azbestowych o kodach: 17 06 01 (materiały izolacyjne zawierające azbest) oraz 17 06 05 (materiały konstrukcyjne zawierające azbest). Dzięki temu obniżone zostaną koszty budowy potrzebnych składowisk odpadów bądź też wydzielonych kwater. Funkcjonowanie składowisk odpadów zawierających azbest wymaga, aby wszystkie elementy gospodarki odpadami azbestowymi (usuwanie, transport i składowanie) stanowiły jeden starannie zaplanowany i konsekwentnie realizowany proces technologiczny.
 W województwie lubuskim funkcjonuje jedno składowisko przyjmujące odpady azbestowe w Chróściku gm. Gorzów Wielkopolski.
 Na terenie całego kraju funkcjonuje wiele prawidłowo eksploatowanych składowisk (w tym wydzielone kwatery), które przyjmują odpady azbestowe. Poniżej przedstawiono aktualny wykaz składowisk.

1)

L	Nazwa	składowiska	Nazwa i adres	zarządzającego	Wolna pojemność składowiska[m ³]
p	Lokalizacja		składowiskiem		
Województwo dolnośląskie					
1	Składowisko Odpadów ul. Górnicza 158-303 Wałbrzych	Przemysłowych,	Mo-Bruk 21433-322 Korzenna	Korzenna	105 796
2	Składowisko przemysłowych –Zakład ul. Stalowa 1255-200 Oława	odpadów Dolnośląska w Godzikowicach	Korporacja Ekologiczna ul. Kopalnia 759-101 Polkowice		500
3	Składowisko odpadów gm. Trzebnica	w Marcinowie, Urząd Miasta ul. Piłsudskiego 155-100 Trzebnica	Trzebnica,		10 000
Województwo kujawsko-pomorskie					
4	Składowisko Odpadów Małociechowo,gm. Pruszcz	Niebezpiecznych „ECO-POL” ul. Św. Jana 18 D87-140 Chełmża	Sp. z o.o.		13 840
Województwo lubelskie					
5	Składowisko Odpadów Poniatowa Wieś gm. Poniatowa	Niebezpiecznych Przedsiębiorstwo Komunalnej Gospodarki Sp. z o.o.ul. Młodzieżowa 424-320 Poniatowa			1 500
6	Składowisko Piaski Kraśnik	Zarzecze II WOD-BUD ul. Piłsudskiego 1423-200 Kraśnik	Sp. z o.o.		149 930
Województwo lubuskie					
7	Składowisko Odpadów ul. Małazyńska Chróścik gm. Gorzów Wielkopolski	Azbestowych Zakład Utylizacji Odpadów 180 zo.o., ul. Teatralna 4966-400 Gorzów Wielkopolski	Sp.		29 320
Województwo łódzkie					
8	Składowisko Odpadów Jadwinówka gm. Radomsko	Niebezpiecznych Metalurgia ul. Reymonta 6297-500 Radomsko	S.A. Czasowo nieczynne		
Województwo małopolskie					
9	Składowisko Komunalne gm. Bolesław	w Ujkowie Starym Zakład Gospodarki „Bolesław” Komunalnej ul. Osadowa 132-329 Bolesław	Sp. z o.o.,		60 540
10	Składowisko odpadów ul. Kwiatkowskiego 833-101 Tarnów	„Za rzeką Białą” Jednostka Chemicznego	Ratownictwa		13 780

Województwo mazowieckie

- 11 Składowisko odpadów komunalnych w Rachocinie Zakład Gospodarki Mieszkaniowej 45 000
ul. Traugutta 3309-200 Sierpc

Województwo opolskie

Btak Składowisk

Województwo podkarpackie

- 12 Składowisko Odpadów w Młynach Zakład Gospodarki Komunalnej z/s 36 828
gm. Radymno w Skołoszowie
34137-550 Radymno
- 13 Składowisko Odpadów Pysznica Gminny Zakład Komunalny 969
gm. Pysznica ul. Wolności 29537-403 Pysznica

Województwo podlaskie

- 14 Składowisko Odpadów Miastkowo MPGKiM ul. Poznańska
pow. Łomża 14118-400 Łomża

Województwo pomorskie

- 15 Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Bierkowie Przedsiębiorstwo Gospodarki
Bierkowo 12076-261 Komunalnej Sp. z o.o. w Słupsku, 14 380
Bruskowo Wielkie gm. Słupsk ul. Szczecińska 11276-200 Słupsk
- 16 Składowisko Odpadów w Gilwie Małej Zakład Utylizacji Odpadów
Gilwa Mała 882-500 Kwidzyn Sp. z o.o. Gilwa Mała 882-500 58 360
Kwidzyn

Województwo śląskie

- 17 Sektor III na odpady azbestowe,
wydzielony w ramach składowiska odpadów PPHU „Komart” Sp. z o.o. 284 740
innych niż niebezpieczne i obojętne ul. Szpitalna 744-194 Knurów
w Knurowie Szybowa 44 Knurów
- 18 Kwaterna X na odpady azbestowe
w ramach składowiska odpadów Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o.
innych niż niebezpieczne i obojętne ul. Koksownicza 142-523 Dąbrowa 186
w Dąbrowie Górniczej Górnicza
- 19 Wydzielona subkwaterna na odpady
zawierające azbest w ramach sektora III składowiska Cofinco-Poland Sp. z o.o. 16 000
odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne ul. Graniczna 2940-956 Katowice
w Jastrzębiu Zdroju

Województwo świętokrzyskie

- 20 Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Dobrów Środowisko i Innowacje 163 440
gm. Tuczępy Sp. z o.o. Dobrów 828-142 Tuczępy

Województwo warmińsko-mazurskie

- 21 Składowisko odpadów zawierających azbest Półwieś Przedsiębiorstwo Usług
gm. Zalewo Komunalnych Sp. z o.o. ul. 3-go Maja 8 19 500
14-100 Ostróda
- 22 Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Zakład Utylizacji Odpadów Sp.
ul. Szańcowa 182-300 Elbląg zo.o. 3 984
ul. Szańcowa 182-300 Elbląg

Województwo wielkopolskie

- 23 Składowisko odpadów niebezpiecznych, Zakład Utylizacji Odpadów Sp. 162 990
ul. Sulańska 1162-510 Konin zo.o.

Województwo zachodniopomorskie

24	Zakład ul. Łubuszan 80Sianów	odzysku	odpadów	Przedsiębiorstwo Komunalnej Sp. z o.o. ul. Komunalna 75-724 Koszalin	Gospodarki z o.o. 15 685
25	Składowisko gm. Myślibórz	odpadów	Dalsze	„Eko-Mysł” Sp. z o.o. 74-300 Myślibórz	Dalsze 36 1 800

Zgodnie z Krajowym Programem każde ze składowisk powinno mieć powierzchnię od 1 do 5 ha. Pojemność składowisk potrzebnych do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest wynika z objętości odpadów wymagających usunięcia. Ilość i lokalizacja składowisk zależy od decyzji organów samorządu powiatowego i gminnego. Obecnie, jeszcze do 2012 roku potrzebne jest uruchomienie, co najmniej 34 składowisk, w tym, w każdym województwie, chociaż jednego o powierzchni 1 ha. Do 2032 roku powinno ich powstać jeszcze 50. Planowana do 2032 roku liczba uruchomionych składowisk odpadów zawierających azbest może ulec zmniejszeniu w przypadku istotnego rozwoju i wdrożeń nowych technologii unicestwiania włókien azbestu, pozwalających na bezpieczne przetwarzanie odpadów azbestowych. Wyroby zawierające azbest mogą być demontowane lub zabezpieczane na krótki okres. Zabezpieczenie polega na pokryciu powierzchni wyrobu zawierającego azbest specjalnymi preparatami. Zabezpieczyć można jedynie wyroby będące w dobrym stanie technicznym, jak stanowią obowiązujące przepisy. Dzięki takim działaniom włókna azbestu zostają trwale związane i oklejone, co ogranicza ich przedostawanie się do środowiska. Konieczność przeprowadzenia prac demontażowych istnieje w przypadku, gdy płyty są uszkodzone, zniszczone lub też zostały zamontowane na podłożu drewnianym. Według szacunkowych danych zawartych w „Krajowym programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terytorium RP” na terenie naszego kraju znajduje się 15 466 tys. Mg wyrobów zawierających azbest. Z zebranych danych wynika, że na analizowanym terenie Gminy Małomice występuje 749 Mg wyrobów azbestowych. Właściciele obiektów zawierających azbest deklarowali różne terminy usunięcia wyrobów azbestowych ze swych posesji. Większość jednak przewiduje usunięcie wyrobów do 2032 roku. W związku z powyższym przyjęto, iż w latach 2011- 2014 zostanie usunięte 10 % wyrobów zawierających azbest, w latach 2015- 2024- kolejne 10 %, zaś w latach 2025- 2032- pozostałe 80 % wyrobów azbestowych. Na terenie województwa lubuskiego działa jedno składowisko przystosowane do składowania wyrobów zawierających azbest. Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice został oparty na następujących kierunkach działań:

1. Inwentaryzacja
Rozpoznanie ilości, rodzaju i stanu wyrobów azbestowych na terenie Gminy Małomice .
2. Baza danych
Opracowanie bazy informacyjnej zawierającej dane dotyczące lokalizacji, ilości i stanu wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Małomice , na podstawie informacji uzyskanych z przeglądów realizowanych u właścicieli lub zarządców obiektów i urządzeń budowlanych na mocy Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.
3. Aktualizacja bazy danych
Zgodnie z § 2 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 roku w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest, wykorzystanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest dopuszcza się w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 roku. Zgodnie z § 6 i 7 tego Rozporządzenia właściciel, zarządca lub użytkownik instalacji (wyrobów) zawierających azbest powinien je oznakować, zaznaczyć w planach sytuacyjnych miejsca występowania tych wyrobów oraz corocznie przekładać informację (do 31 stycznia każdego roku) odpowiednio wojewodzie, burmistrzowi lub prezydentowi miasta. Należy opracować i wdrożyć metodę aktualizacji danych dotyczących lokalizacji, ilości i stanu wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Małomice.
4. Przepływ informacji
Przedkładanie Wojewodzie przez Burmistrza za pośrednictwem Marszałka informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu. Informacje te przedkładane są raz na rok, do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, według określonego wzoru, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 roku w sprawie sposobu przedkładania wojewodom informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.
5. Monitoring usuwania odpadów azbestowych

Zaktywizowanie działań dyspozycyjno-kontrolnych nadzoru usuwania azbestu oraz usprawnienia monitoringu bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest i składowania odpadów azbestowych.

6. Edukacja ekologiczna
Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy Małomice poprzez organizację kampanii informacyjnej na temat szkodliwości azbestu i jego wyrobów dla zdrowia i życia, a także o bezpiecznym użytkowaniu, usuwaniu wyrobów zawierających azbest i postępowaniu z tymi wyrobami.

7. Monitoring realizacji Programu
Należy wdrożyć monitoring realizacji niniejszego „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice w latach 2011-2032” oraz unieszkodliwiania odpadów azbestowych.

8. Usuwanie wyrobów zawierających azbest
Bezpieczne usunięcie wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami prawa i unieszkodliwianie odpadów azbestowych. Ustalając poszczególne zadania, mające na celu eliminację wyrobów azbestowych z terenu Gminy Małomice dodatkowo należy zwrócić uwagę na świadomość ekologiczną mieszkańców. Najskuteczniejszym sposobem motywacji do przystąpienia do usuwania wyrobów zawierających azbest przez osoby fizyczne i jednostki organizacyjne jest uruchomienie dopłat do kosztów ich usuwania oraz unieszkodliwiania. Dodatkowym, dobrym rozwiązaniem jest nawiązanie współpracy z lokalnymi mediami, w celu pobudzenia świadomości ekologicznej mieszkańców.

Oprócz współpracy z mediami, dobrym rozwiązaniem jest również współpraca z samorządami wyższego szczebla w zakresie zadań wynikających z „Programu usuwania wyrobów...”.

Usuwanie azbestu z terenu Gminy Małomice będzie procesem długotrwałym. Zakłada się, że realizacja tego procesu będzie trwała około 21 lat. Bardzo ważne jest, aby cały proces był zaplanowany oraz przeprowadzony ze szczególną starannością i konsekwencją. Poniżej zostały przedstawione zadania do realizacji związane z likwidacją wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy Małomice wraz z harmonogramem ich realizacji.

Zadania wraz z harmonogramem realizacji „Programu usuwania...”.

Lp	Nazwa Zadania	Okres realizacji
1	Przygotowanie bazy danych o wyrobach zawierających azbest.	2011 r.
2	Opracowanie „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice w latach 2011- 2032”.	2011 r.
3	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków, budowli i instalacji zawierających azbest: - przygotowanie ulotek informacyjnych o szkodliwości azbestu oraz o obowiązkach związanych z koniecznością jego usuwania, - przygotowanie stałej informacji związanej z tematyką azbestu na stronie internetowej Gminy Małomice , - okresowe publikacje w prasie lokalnej dotyczące azbestu.	2011-2014 r.
4	Uwzględnienie w planie zagospodarowania przestrzennego na szczeblu gminnym, powiatowym i wojewódzkim lokalizacji składowiska odpadów azbestowych	2011-2032 r.
5	Mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej.	2011-2032 r.
6	Pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania osobom fizycznym, zarządcom budynków i innym właścicielom zasobów mieszkaniowych i przedsiębiorcom na wymianę pokryć dachowych i elewacji z azbestu.	2011-2032 r.
7	Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest oraz o	2011-2032 r.

	ilości i miejscu zlokalizowania wyrobów azbestowych.	
8	Monitoring usuwania oraz prawidłowego postępowania z wyrobami zawierających azbest.	2011-2032 r.
9	Usunięcie około 10 % aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwienie.	2011-2014 r.
	Coroczna aktualizacja bazy danych o	
10	objektach zawierających azbest oraz ilości i miejscu zlokalizowania wyrobów azbestowych.	2011-2032 r.
11	Edukacja ekologiczna.	2014-2032 r.
12	Monitoring usuwania wyrobów azbestowych.	2014-2032 r.
	Pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania osobom fizycznym,	
13	właścicielom zasobów mieszkaniowych i przedsiębiorcom na wymianę pokryć dachowych i elewacji z azbestu.	2014-2032 r.
	Usunięcie około 10 % aktualnej ilości	
14	wyrobów azbestowych z terenu Gminy Małomice i ich unieszkodliwienie.	2015-2032 r.
	Coroczna aktualizacja bazy danych o	
15	objektach zawierających azbest, o ich ilości i miejscach zlokalizowania wyrobów azbestowych.	2015-2032 r.
16	Edukacja ekologiczna mieszkańców Gminy Małomice	2025-2032 r.
17	Monitoring usuwania odpadów azbestowych	2025-2032 r.
	Usunięcie około 80% aktualnej ilości	
18	wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwienie.	2025 - 2032 r.
	Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest na terenie Gminy Małomice.	
19	Pomoc w pozyskiwaniu źródeł finansowania na wymianę pokryć dachowych i elewacji z azbestu.	2025-2032 r.
20	Ewaluacja Programu	do 2032 r.

W obecnych czasach coraz częściej powodem zaburzeń zdrowia ludzi, przedwczesnych zgonów są szkodliwe czynniki środowiska. Wiąże się to z zanieczyszczeniami chemicznymi powietrza, gleby, wody, jak również gromadzeniem odpadów. Dodatkowo jest to związane z narażaniem ludzi na czynniki fizyczne środowiska. Oddziaływanie zakażeń środowiskowych na stan zdrowia ludności szacuje się na ogół na kilka procent wszystkich czynników wpływających na zdrowie, maksymalnie kilkanaście procent na obszarach o wysokim skażeniu. Światowa Organizacja Zdrowia uważa, że wielkość oddziaływania szkodliwych czynników środowiska na zdrowie człowieka jest niedoszacowana, głównie z powodu bardzo ograniczonych danych na ten temat.

W Polsce cele oraz zadania w dziedzinie zdrowia środowiskowego są realizowane w oparciu o cały szereg wiążących ustaleń państwowych. Obowiązująca Konstytucja RP ujmuje tą problematykę, odnosi się do problematyki środowiska i zdrowia „Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju „Polska 2025” oraz „II Polityka Ekologiczna Państwa”.

Azbest należy do substancji niebezpiecznych, które zagrażają zdrowiu, a nawet życiu człowieka. Z przeprowadzonej analizy wynika, że na terenie Gminy Małomice występuje 749 Mg wyrobów zawierających azbest. Usuwanie tych wyrobów z posesji i gospodarstw będzie bezpośrednio wpływać na zwiększenie ilości odpadów niebezpiecznych na opisywanym terenie. Stąd bardzo ważne jest, aby wszystkie czynności związane z usuwaniem azbestu były dokładnie zaplanowane.

W niniejszym „Programie ...” został zawarty harmonogram, który określa proponowane zadania. Z realizacji

tych zadań wyniknie wiele korzyści, a mianowicie:
 - systematyczne zmniejszenie ilości wyrobów zawierających azbest, których stantechniczny nie pozwala na ich dalsze użytkowanie,
 - poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców Gminy Małomice,
 - nadzór nad właściwym postępowaniem z wyrobami azbestowymi,
 - wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy Małomice w zakresie właściwego zagospodarowania wyrobów zawierających azbest,
 - modernizacja obiektów budowlanych- nowe pokrycia dachowe,
 - poprawa wyglądu estetycznego Gminy Małomice oraz środowiska gospodarczego.
 Założone w niniejszym opracowaniu cele i kierunki działań są spójne z Krajowym Programem usuwania azbestu. Realizacja „Programu...” będzie miała wpływ przede wszystkim na zwiększenie stopnia świadomości mieszkańców Gminy Małomice w zakresie bezpośredniego wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz bezpiecznego usuwania przez jednostki posiadające stosowne zezwolenia wymagane ustawą o odpadach, a co za tym idzie przyspieszenie usuwania wyrobów azbestowych, a tym samym ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko.

III. CZĘŚĆ EKONOMICZNO- FINANSOWA

3.1 Koszty związane z demontażem, transportem oraz unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest.

Likwidacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice, założona na lata 2011 - 2032 będzie się wiązała z kosztami poniesionymi na demontaż, transport i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych. W celu oszacowania prawdopodobnych kosztów związanych z likwidacją wyrobów azbestowych z terenu Gminy Małomice przyjęto następujące założenia:

- * koszty demontażu 1 m kw. przez wyspecjalizowane firmy – 18,26 zł/ m kw, (przy czym zależy on w dużej mierze od nachylenia pokrycia dachowego, dostępu do wyrobów azbestowych, rodzaju budynku, a także zakresu wykonywanych prac);
- * koszt transportu na specjalistyczne składowisko odpadów azbestowych – 3,70 zł/ m kw. (zależy on głównie od długości drogi transportu z miejsca demontażu do miejsca składowania lub unieszkodliwiania);
- * koszt składowania odpadów azbestowych na składowisku – 162,00 zł za składowanie 1 tony odpadów azbestowych, po przeliczeniu na jednostkę powierzchni przyjęto 2,75 zł/m kw. Przedstawione koszty zestawiono w oparciu o koszty uśrednione, po przeanalizowaniu rynku firm i przedsiębiorstw zajmujących się usuwaniem, transportem, utylizacją i zabezpieczeniem wyrobów zawierających azbest.

W celu oszacowania całkowitych kosztów związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice przyjęto:

- ilość wyrobów azbestowych na obszarze Gminy to 44 029,19 m kw.,
- średni koszt usunięcia i unieszkodliwienia 1 m kw. wyrobów azbestowych: $18,26 + 3,70 + 2,75 = 24,71 \text{ zł}$.
- szacunkowy koszt usunięcia wszystkich wyrobów azbestowych z Gminy Małomice, poniesiony w latach 2011- 2032: $44\ 029,19 \text{ m kw} \times 24,71 \text{ zł} = 1.087.961,28 \text{ zł}$
- zakładane zmiany kosztów rynkowych w latach 2011- 2032 (25%) = 1.359.951,60 zł- razem.

Z przedstawionych wyliczeń wynika, że usunięcie azbestu z Gminy Małomice będzie szacunkowo kosztowało 1.360.000 zł

3.2 Harmonogram czasowo- finansowy wdrażania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice na lata 2011-2032”.

Opracowany harmonogram czasowo- finansowy wdrażania niniejszego „Programu usuwania...” na obszarze Gminy Małomice uwzględnia zarówno planowane przedsięwzięcia związane z usunięciem wyrobów zawierających azbest z analizowanego terenu, jak również szacunkowe koszty związane z realizacją całego Programu. Dodatkowo wskazuje on jednostki odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych zadań określonych w niniejszym opracowaniu. 21 letni okres usunięcia wyrobów azbestowych został podzielony na trzy okresy realizacyjne: 2011- 2014, 2015- 2024 i 2025- 2032.

W celu określenia kosztów wdrożenia Programu dokonano analizy kosztów wynikających z tytułu usuwania wyrobów zawierających azbest, transportu i unieszkodliwiania tych wyrobów oraz wymiany na wyroby bezazbestowe. Dodatkowo oszacowano koszty związane z budową składowisk na odpady azbestowe.

W niniejszym opracowaniu na podstawie ofert rynkowych przyjęto:

* średni koszt usunięcia, transportu i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych równy 24,71 zł/ m kw.

Z szacunkowych wyliczeń wynika, że koszty całkowite usunięcia wyrobów azbestowych wraz z transportem i unieszkodliwieniem z terenu Gminy Małomice wyniosą 1.360.000zł. W latach 2011- 2014 zamkną się one kwotą 136.000zł, w następnym okresie obejmującym lata 2015- 2024- 136.000zł, zaś w latach 2025-2032 – 1.088.000zł. Uwzględniając powyższe wyliczenia możemy określić następujący harmonogram czasowy realizacji Programu.

Harmonogram realizacji „Programu...” w latach 2011- 2032 z uwzględnieniem jednostki wdrażającej i czasem realizacji.

Lp	Zadanie	Jednostka wdrażająca	Czas realizacji zadania
1	Utworzenie bazy danych dotyczącej lokalizacji, ilości stanu azbestu na terenie Gminy Małomice.	Urząd Miasta Małomice	2011 r.
2	Coroczna aktualizacja bazy zgodnie z oceną ilości i stanu wyrobów azbestowych.	Urząd Miasta Małomice	2011- 2014, 2015- 2024, 2025- 2032
3	Przekazywanie wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu	Urząd Miasta Małomice	Cyklicznie - raz w roku.
4	Monitoring usuwania oraz prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest	Urząd Miasta Małomice WIOS	Zadanie ciągłe
5	Działalność informacyjno-edukacyjna wśród mieszkańców Gminy Małomice	Urząd Miasta Małomice	Zadanie ciągłe
6	Monitoring realizacji Programu. Aktualizacja monitorowanych danych realizacji Programu zgodnie z aktualizacją oceny ilości i stanu technicznego wyrobów zawierającego azbest	Urząd Miasta Małomice Urząd Marszałkowski w Zielonej Górze	Zadanie ciągłe
7	Usuwanie wyrobów zawierających azbest wraz z wymianą pokryć dachowych obiektów, w których znajduje się azbest.	Właściciele, zarządcy, W okresie realizacji Programu, w zależności od możliwości finansowych	

3.3. Wskazanie możliwości finansowania działań służących likwidacji zagrożenia ze strony wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Małomice . Odpady zawierające azbest są odpadami niebezpiecznymi. Gospodarka odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest jest ważnym elementem systemu gospodarki odpadami, a także stanowi integralną część programów gospodarki odpadami. Umieszczenie w programach gospodarki odpadami, planowanych do usunięcia wyrobów zawierających azbest może pozytywnie wpłynąć na skuteczne starania o pozyskanie dodatkowych środków finansowych z krajowych lub zagranicznych funduszy ekologicznych. Ubieganie się o środki z zewnętrznego wsparcia wymaga zawsze posiadania opracowanego programu. Niniejszy „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice na lata 2011-2032” umożliwi aplikowanie o środki pozabudżetowe, a także wykazuje celowość wydatków ze środków własnych Gminy Małomice. W tej części niniejszego opracowania przedstawione zostały potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć zdefiniowanych w niniejszym „Programie usuwania...”

Są to następujące źródła:

> Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2007- 2013-Priorytet II – Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi- działania służące wdrażaniu nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych;

> Fundusz Spójności- wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, w tym racjonalizacji gospodarki odpadami;

> Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007- 2013- oś priorytetowa 3- Rozwój obszarów wiejskich – wsparcie lokalnych inwestycji z zakresu poprawy jakości życia i ochrony środowiska;

> Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej- finansowanie pożyczkowe, dotacyjne i kapitałowe inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ponadregionalnym w zakresie priorytetowego działania „Ochrona powierzchni ziemi i wód poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów, ich zagospodarowanie oraz rekultywację terenów zdegradowanych;

> Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnejw Zielonej Górze – wsparcie finansowe w ramach programu priorytetowego NFOŚiGW pod nazwą „Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne” część III-„Usuwanie wyrobów zawierających azbest” oraz pożyczki umarżalne o niskim oprocentowaniu

> Bank Ochrony Środowiska S.A.- kredyty ze środków BOŚ na inwestycje związane, m.in. z usuwaniem, unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest;

> Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju- kredyty dla gmin, przedsiębiorstw komunalnych oraz władz lokalnych czy związków gmin, partnerstw publicznonprywatnych na projekty z zakresu ochrony środowiska, w tym na rozwiązywanie problemów gospodarki odpadami stałymi.

Potencjalnymi źródłami dofinansowania jego realizacji są:

- fundusze ekologiczne,
- budżet państwa,
- fundusze unijne,
- środki własne osób fizycznych i osób prawnych.

Przedmiotowy Program określa potencjalne źródła zewnętrznego finansowania zagospodarowania odpadów zawierających azbest. Forma wsparcia beneficjentów zależy od wymogów, jakie stawiają poszczególne zewnętrzne źródła finansowania.

W momencie pisania projektu i wniosku o dotację do konkretnego źródła muszą zostać doprecyzowane formy i wielkość wsparcia. Sugeruje się, aby wsparcie beneficjenta (mieszkańca, podmiotu gospodarczego terenu z Gminy Małomice) w formie refundacji uwzględniało większościowy tzn. 85% zwrot kosztów usunięcia, transportu i unieszkodliwienia azbestu. Beneficjent zaś powinien w tej sytuacji ponieść 15 % udział w kosztach usunięcia, transportu i unieszkodliwienia azbestu oraz 100 % udział kosztów nowego pokrycia z materiałów bezazbestowych.

3.4. Organizacja zarządzania „Programem usuwania...” i monitoring. Prawidłowa organizacja zarządzania „Programem usuwania...” wymaga koordynacji działań podejmowanych przez wszystkie jednostki przedmiotów o odpowiedzialność za realizację poszczególnych zadań lub pośrednio biorących udział w ich realizacji.

Niniejszy „Program usuwania...” opiera się o aktualną bazę danych właścicieli obiektów z wyrobami zawierającymi azbest na terenie Gminy Małomice, sporządzoną na podstawie spisu z natury i samodzielnego zgłaszania, obiektów i ilość posiadanego azbestu. Wszelkie aktualizacje danych powinny być dokonywane systematycznie, z rozważeniem możliwości stworzenia elektronicznej bazy danych i jej aktualizacji z wykorzystaniem specjalistycznego programu komputerowego do gromadzenia danych dotyczących wyrobów azbestowych na terenie Gminy Małomice.

Program powinien posiadać możliwości archiwizacji wykazów obiektów zawierających azbest, miejsc ich występowania (adres) oraz ilości i stanu technicznego wraz z zestawieniami zbiorczymi. Dane te w dalszej kolejności powinny być przekazywane do Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie wlkp., gdzie służyć będą do sporządzania zestawień zbiorczych, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 roku w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Za realizację zadań bezpośrednio związanych z usuwaniem odpadów zawierających azbest będą odpowiedzialne przedsiębiorstwa, które posiadają stosowne zezwolenie na prowadzenie tego typu prac. Obecnie takie uprawnienie w Polsce posiada 26 podmiotów gospodarczych. Ich wykaz znajduje się na stronach Ministerstwa Środowiska.

Założono, że niniejszy „Program usuwania...” będzie realizowany przez istniejące struktury samorządowe. Nierozłącznym elementem prawidłowego zarządzania „Programem” będzie współpraca samorządu gminnego z organizacjami pozarządowymi oraz mediami lokalnymi. Centralne miejsce w tym systemie będzie przypadało Burmistrzowi, Radzie Gminy i Urzędowi Gminy Małomice. Urzędnicy będą współpracować z właścicielami

i zarządcami obiektów z wyrobami azbestowymi, przedsiębiorstwami zajmującymi się demontażem azbestu oraz organizacjami społecznymi, fundacjami i mediami. Konieczna będzie także systematyczna współpraca i wymiana informacji z wojewodą lubuskim, jak również marszałkiem województwa lubuskiego. W realizacji „Programu usuwania...” ważne miejsce zajmuje monitoring realizacji zadań. Powinien on być spójny z systemem monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice w latach 2011-2032. Informacje z monitoringu będą wykorzystywane do aktualizowania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice na lata 2011-2032” oraz przekazywane do WOIŚ. Posiadacze wyrobów zawierających azbest będą przekazywać informacje: osoby prawne-województwu, osoby fizyczne- Burmistrzowi oraz właściwemu terytorialnie Inspektoratowi Nadzoru Budowlanego. Szczegółowa kontrola tych informacji będzie dokonywana przez właściwy terytorialnie Inspektorat Nadzoru Budowlanego oraz Wojewódzki Ośrodek Ochrony Środowiska. Burmistrz Gminy Małomice przekazuje zebrane informacje o wyrobach zawierających azbest województwu. Dane te są zapisywane w Wojewódzkiej Bazie Danych.

IV. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Azbest należy do surowców charakteryzujących się niekorzystnym działaniem zarówno na zdrowie ludzi, jak i na środowisko naturalne. W związku z tym, od 1997 roku zakazano stosowania wyrobów azbestowych.

Ze względu na obowiązek wynikający z Krajowego Programu, jak również w związku z rosnącą świadomością społeczną o zagrożeniu dla zdrowia ludzi i środowiska naturalnego, jakie niosą za sobą wyroby azbestowe, Gmina Małomice przystąpiła do sporządzenia opracowania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice na lata 2011 - 2032”. Priorytetowym celem „Programu usuwania...” jest bezpieczne dla zdrowia ludzi usunięcie wyrobów zawierających azbest oraz zdeponowanie ich na wyznaczonych składowiskach, w sposób eliminujących ich negatywne oddziaływanie lub w innej formie, wynikającej z ustawy z dnia 22 stycznia 2010 roku o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw, który dopuszcza przetwarzanie odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych zapewniających takie przekształcenie włókien azbestu, aby nie stwarzały one zagrożenia dla zdrowia lub życia ludzi oraz dla środowiska.

Do zadań niniejszego opracowania należy określenie warunków sukcesywnego oraz bezpiecznego dla ludzkiego zdrowia i środowiska naturalnego usuwania wyrobów zawierających azbest.

Głównym źródłem danych, które było podstawą sporządzenia Programu była przeprowadzona inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie Gminy Małomice oraz utworzenie bazy danych w Urzędzie Miejskim.

W wyniku inwentaryzacji posesji i obiektów należących do osób fizycznych, podmiotów gospodarczych oraz podmiotów instytucjonalnych, zlokalizowanych na terenie Gminy Małomice stwierdzono, że:

- > największy udział azbestu jest w budynkach, których właścicielami są osoby fizyczne,
- > azbest oraz wyroby zawierające azbest najczęściej występują w obiektach gospodarczych i budynkach mieszkalnych,
- > wyroby azbestowe występują w postaci płyt azbestowo-cementowych falistych, które stanowią 100%,
- > płyty azbestowo- cementowe faliste występują w ilości 749Mg,
- > wyroby azbestowe będą sukcesywnie usuwane.

W niniejszym opracowaniu określono harmonogram najważniejszych zadań przewidzianych do realizacji w rozbiciu na poszczególne lata, ze wskazaniem instytucji odpowiedzialnej za wdrożenie. Dodatkowo wskazano na potencjalne źródła finansowania przewidywanych zadań. Najważniejsze wnioski wypływające z tej części opracowania są następujące:

- na terenie Gminy Małomice występuje 749Mg odpadów azbestowych, które wymagają unieszkodliwienia,
- wyroby azbestowe będą usuwane w latach 2011- 2032 z podziałem na okresy:
  - > 2011- 2014- 10%,
  - > 2015- 2024- 10%,
  - > 2025- 2032- 80%.
- łączny koszt usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy Małomice wyniesie ponad 1.360.000 złotych.

W niniejszym opracowaniu określono potencjalne źródła finansowania, usuwania, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest. Forma wsparcia zależy od wymogów, jakie stanowią poszczególne zewnętrzne źródła finansowania. Wielkość wsparcia uzależniona jest także od kryteriów pomocowych przyjętych przez daną instytucję zarządzającą środkami wsparcia. Niniejszy dokument może być punktem wyjścia do występowania o finansowanie zewnętrzne. Pisanie wniosków o dofinansowanie wymaga jednak sprecyzowania formy i wielkości wsparcia. Warto jednak z tej możliwości korzystać. Istotnym elementem pozyskiwania przez jednostki samorządu terytorialnego środków finansowych z funduszy ochrony środowiska na działania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Małomice lub powiatu jest posiadanie rzetelnie wykonanej inwentaryzacji oraz Programu usuwania wyrobów zawierających azbest.

Uzasadnienie

Norma kompetencyjna: art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 października 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami) Organ właściwy: Rada Miejska w Małomicach.

Uzasadnienie: przyjęty przez Radę Ministrów „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” nałożył szereg obowiązków na organy administracji publicznej w tym również gminy zakresie działalności związanej z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy. Gospodarka odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest i jego utylizacja, jest ważnym elementem całego systemu gospodarki odpadami, a także integralną częścią planów gmin, powiatów i województw. Dla realizacji tego celu został opracowany „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Małomice”. Dokument ten w sposób przejrzysty ujmuje zagadnienia ściśle związane z realizacją nałożonych na gminy obowiązków. Wskazuje między innymi cele i zadania, ramy prawne w tym zakresie oraz ujmuje tezy wynikające z programu krajowego w odniesieniu do zagadnień gospodarowania azbestem na terenie gminy. Wskazuje ponadto aktualny stan w zakresie wyrobów zawierających azbest, określa harmonogram realizacji programu i wskazuje na środki finansowe, niezbędne do jego realizacji z jednoczesną możliwością pozyskania środków zewnętrznych na jego utylizację. Uchwalenie programu jest niezbędne do ubiegania się przez gminę o środki zewnętrzne na dofinansowanie prac związanych z usuwaniem z terenu gminy wyrobów zawierających azbest w znaczącej większości są to pokrycia dachowe z eternitu. Biorąc powyższe pod uwagę oraz konieczność wdrożenia programu do realizacji zasadne jest podjęcie niniejszej Uchwały. Projekt Programu wraz z prognozą jego oddziaływania na środowisko został pozytywnie zaopiniowany przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim i Lubuskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gorzowie Wielkopolskim

Skutki finansowe dla budżetu gminy Małomice: podjęcie niniejszej uchwały nie będzie generowało wydatków z budżet gminy Małomice.